

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Ett annorlunda föräldraskap

En kvalitativ studie om familjerättssekreterares syn på föräldraskap
och beslutsfattande vid internationella adoptioner

Socionomprogrammet termin 7

C-uppsats. Vt 2007

Författare: Agnetha Herdesköld, Priscilla Alba

Handledare: Karin Lundén

”De har fått ett kort, ett foto på barnet, så visar de det och är jättestolta. Vi har oftast en jätte bra relation, alltså det är väldigt bra kontakter med adoptivföräldrarna. De visar det här kortet på någon liten kines, som inte jag kan se skillnad på från den andra kinesen. De är helt förtjusta, de är helt förälskade och de kan se hur konstiga ut som helst ”skratt”. Nästan alla sitter i samma blåa kläder uppstoppade på en stol. Det känns väldigt bra att adoptivföräldrarna är väldigt nervösa och väldigt förälskade i det fotot. Sedan när de kommer hem berättar de ingående för mig hur hela resan har varit. Jag får ofta se film och kort och så. De är jättekonstigt, men då säger några så här: Vi kom in där och de hade ställt barnen på rad och vi såg vårt barn genast! Det tycker jag känns jättebra. Föräldrarna känner igen sitt barn, bara på ett litet kort och det tycker jag är en bra början för att det ska gå bra, att man vågar anknyta och att man har den förmågan. Man kan ha gått igenom mycket i sitt liv och varit skadade av utredningar, man vågar kanske inte lita på att det blir bra, att det är sant förrän barnet kommer. Det tycker jag är väldigt bra att de vågar känna och kan känna den anknytningen på en gång, våga anknyta, det är en jätteviktig egenskap, men det kan man inte mäta mer än med ord”

Informant XX

Förord

Till att börja med vill vi tacka alla familjerättssekreterare som generöst delat med sig sina tankar, utan Er hade vi inte kunnat göra denna uppsats!

Vi vill även tacka vår handledare, Karin Lundén, för råd och hjälp under arbetets gång.

Våra män förtjänar även ett stort tack, som har stått ut med denna hektiska tid, och blivit försummade....vi tar igen det snart! Speciellt tack till "lillan" som tålmodigt väntat på att mamma skall bli klar.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra, för ett mycket gott samarbete genom hela uppsatsen då vi har slitit i den kalla källaren på Kurs och Tidningsbiblioteket.

Agnetha och Priscilla

Abstract

Ett annorlunda föräldraskap

En kvalitativ studie om familjerättssekreterares syn på föräldraskap och beslutsfattande vid internationella adoptioner.

Författare: Priscilla Alba & Agnetha Herdesköld

Huvudsyftet med denna studie är att undersöka vilka föräldraförmågor och andra faktorer som familjerättssekreterare anser är särskilt viktiga hos adoptivföräldrar vid internationella adoptioner. Syftet är även att undersöka vad familjerättssekreterare har för syn på sitt beslutsfattande vid adoptionsutredningar.

Frågeställningarna med utgångspunkt från syftet:

Vilka faktorer tycker familjerättssekreterare är viktiga då det gäller föräldraskap i allmänhet och i synnerhet hos adoptivföräldrar? Vilka levnadsförhållanden anser familjerättssekreterare vara särskilt viktiga hos adoptivföräldrar? Vilka skäl kan ligga till grund för ett avslag på en adoptionsansökan enligt familjerättssekreterarna? Hur ser familjerättssekreterarna på sina egna värderingar och ansvar vid beslutsfattandet? Hur förhåller sig de faktorer som familjerättssekreterare tycker är viktiga för adoptivföräldrar till anknytningsteorin?

Den metodologiska ansatsen har varit kvalitativ med intervjuer. Sju familjerättssekreterare intervjuades utifrån av oss skriven intervjuguide. Deras svar analyseras sedan utifrån en modifierad variant av EPP-metoden vars syfte är att besvara frågan hur något är och hur det sker. Analysresultatet framställs därefter i huvudkategorier och underkategorier. Det tydligaste resultatet är att adoptivföräldraskap innebär ett annorlunda föräldraskap. Detta gör att det ställs högre krav på adoptivföräldrars omsorgsförmåga än på föräldrar i allmänhet, då det många gånger krävs mycket av föräldern om adoptivbarnet skall knyta an. Adoptivföräldrar skall ha en stark parrelation, där de bearbetat sorgen över att inte kunna få egna biologiska barn. De skall även ha ett bra nätverk, en bra känslomässig bakgrund, god hälsa, inte vara för gammal samt ha kunskap om vad det innebär att adoptera ett barn. Det ansågs vara mycket viktigt att adoptivbarnet skulle få växa upp som alla andra, främst med två föräldrar av olika kön. Informanterna ansåg att det var ett stort ansvar att besluta om en förälder var lämplig att adoptera och få avslag sker på adoptionsansökan. Det tycktes vara viktigt att förhålla sig professionellt, att inte låta egna värderingar påverka besluten.

Nyckelord: Adoption - Föräldraskap- Anknytning - Beslutsfattande

---

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	1
Begreppsdefinitioner	1
Syfte och frågeställningar	2
Internationella adoptioner i Sverige	3
Verksamheten idag	3
Gången i ett adoptionsärende	4
Lagar om konvektionen om barn och adoption	5
Föräldrabalken (FB)	5
FN:s konvention om barns rättigheter	5
Socialtjänstlagen (SoL)	5
Riktlinjer för utredning av blivande adoptivföräldrar	7
Ålder	7
Hälsotillstånd	7
Inkomst och bostad	8
Personliga åsikter	8
Relationer	8
Motiv för adoption	8
Tidigare forskning	9
Forskningsbehov	11
Teoretiska perspektiv	12
Anknytningsteorin	12
Anknytningsprocessen	13
Omvårdnadsfunktionen	14
Beslutsfattande	15
Metod	15
Litteratursökning	16
Kvalitativ metod med intervjuer	16
Deduktiv och induktiv metodstrategi	16
Urval och genomförande	16
Analysmetod	17
Etiska övervägande	18
Reliabilitet och generaliserbarhet	19
Validitet	20

Resultat	21
Föräldraskap i allmänhet	21
Adoptivföräldrar	23
Levnadsförhållanden	26
Avslag	28
Beslutsfattande	31
Diskussion	34
Vilka faktorer tycker familjerättssekreterare är viktiga då det gäller föräldraskap i allmänhet och i synnerhet hos adoptivföräldrar?	34
Vilka levnadsförhållanden anser familjerättssekreterare vara särskilt viktiga hos adoptivföräldrar?	36
Vilka skäl kan ligga till grund för ett avslag på en adoptionsansökan enligt familjerättssekreterarna?	37
Hur ser familjerättssekreterare på sina egna värderingar och ansvar vid beslutsfattande?	38
Hur förhåller sig de faktorer som familjerättsekreterare tycker är viktiga för adoptivföräldrar till anknytningsteorin?	39
Avslutande kommentarer	40
Källförteckning	41
Bilaga 1	44
Bilaga 2	45

Inledning

Under Socionomutbildningen har det som mest intresserat oss handlat om barn, föräldraskap, familjebildning och svårigheter kring dessa frågor. Adoption är ett ämne som på många olika sätt berör dessa frågor men som inte har diskuterats under utbildningen. Det är viktigt anser vi att ha kunskaper om dessa grupper, då ett rimligt antagande är att vi kommer att möta adoptivföräldrar och adoptivbarn i vårt yrke.

När ett barn föds i familjen är föräldrarna delaktiga i barnets liv från början, till skillnad från då barnet är adopterat. Att adoptera innebär att ta på sig ett speciellt föräldraansvar, eftersom man väljer att bli förälder till ett barn som redan finns. Adoptivbarnet har redan varit med om en hel del då barn och förälder möts, och har alltid varit med om en, ofta flera svåra separationer under den allra tidigaste, känsligaste fasen i livet. Även om barnet har fått nya tillräckligt bra adoptivföräldrar, så har barnet alltid förlorat någon (Kats, 1992). Därför behöver adoptivföräldrar vara beredda att öppna sin famn för både barnet och dess livshistoria. Under det första levnadsåret behöver barnet etablera en känslomässig relation, en anknytning till föräldern, eller de som träder in i föräldrarnas ställe (MIA och Socialstyrelsen, 2006). Det är socialsekreterare, som oftast arbetar inom familjerätten, som utreder om de sökande har en tillräckligt god omsorgsförmåga samt om de sökande uppfyller övriga kriterier som krävs för att få adoptera.

Vi hoppas att Du som läsare kommer att tycka att denna studie är lika intressant som vi har upplevt den vara, då vi har arbetat med den.

Begreppsdefinitioner

Familjerättsekreterare: kallas även för familjerättsocionomer och arbetar inom familjerätten. De arbetar oftast med faderskapsutredningar, vårdnadsfrågor och adoption. I denna uppsats benämns de som familjerättssekreterare.

Adoption: Betyder att uppta en person som sitt eget barn. Syftet med en adoption är att få ett rättsligt föräldraförhållande mellan den eller dem som adopterar. Ett adoptivbarn behandlas i rättsligt hänseende som adoptivföräldrarnas barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar (Nationalencyklopedin).

Adoptivföräldrar: Personer eller par som har adopterat ett barn. Kallas i denna uppsats även sökande då de benämns så under adoptionsutredningen

Adoptionsutredningar: Även kallade, hemutredningar och medgivandeutredningar. Där man utreder om en person eller ett par är lämpliga adoptivföräldrar.

NIA och MIA: NIA var fram till 1 januari 2005 statens nämnd för internationella adoptionsfrågor. Heter sedan 1 januari MIA: Myndigheten för internationella adoptioner och leds under socialdepartementet.

Syfte

Forskning visar att det inte alltid går så bra för gruppen adopterade. De har fler psykiska problem än befolkningen i övrigt i samma ålder, missbruk och asocialitet. Det har visat sig att fler adopterade har en otrygg anknytning till sin mor, i jämförelse med övriga, biologiska barn (SOU 2003:49, Volym 2). I denna studie kommer vi att fokusera på familjerättssekreterarna, eftersom de är de som fattar beslut om vem som är en lämplig adoptivförälder, och vem som inte är det.

Huvudsyftet med denna studie är att undersöka vilka föräldraförmågor och andra faktorer som familjerättssekreterare anser är särskilt viktiga hos adoptivföräldrar och sätta det i relation till den teoretiska referensram som anknytningsteorin erbjuder. Syftet är även att undersöka vad familjerättssekreterare har för syn på sitt beslutfattande vid adoptionsutredningar. Studien begränsas till internationella adoptioner.

Frågeställningar

- Vilka faktorer tycker familjerättssekreterare är viktiga då det gäller föräldraskap i allmänhet och i synnerhet hos adoptivföräldrar?
- Vilka levnadsförhållanden anser familjerättssekreterare vara särskilt viktiga hos adoptivföräldrar?
- Vilka skäl kan ligga till grund för ett avslag på en adoptionsansökan enligt familjerättssekreterarna?
- Hur ser familjerättssekreterarna på sina egna värderingar och ansvar vid beslutfattande?
- Hur förhåller sig de faktorer som familjerättssekreterare tycker är viktiga för adoptivföräldrar till anknytningsteorin?

Internationella adoptioner i Sverige

Internationell adoption är sedan lång tid ett accepterat och väl fungerande sätt att bilda familj, likvärd andra former av familjebildning i Sverige. Här presenteras hur den internationella adoptionsverksamheten i Sverige har sett ut och hur den ser ut idag.

Adoptionsinstitutet har funnits i Sverige sedan 1917 års adoptionslag (SOU 2003:49, Volym 1). Under 1950-talet började man adoptera barn ifrån utlandet och i början bedrevs adoptionerna av enskilda personer. Från mitten av 1950-talet fram till år 1965 hade Socialstyrelsen uppgiften att förmedla kontakt mellan adoptionssökande och utländska organisationer (Prop. 2003/04:131). Intresset för internationella adoptioner ökade under 1960-talet, bl.a. beroende på att allt färre svenska barn blev tillgängliga för adoption. Det bildades två intresseföreningar 1969, vilka gick samman 1972. Inte enbart barnlösa par var intresserade av att adoptera, utan många par som redan hade biologiska barn ville göra en insats för världens barn, vilket också speglade 1970-talets tidsanda (SOU 2003 :49, Volym 1). Kulmen nåddes 1977 då 1 864 barn adopterades från utlandet. För att ta ett mer samlat grepp om adoptionsverksamheten inrättades 1971 en rådgivande nämnd inom Socialstyrelsen, som 1974 ombildades till Nämnden för internationella adoptionsfrågor, förkortat NIA. NIA och Adoptionscentrum förmedlade ansökningar om adoption av utländska barn fram till 1979. Denna uppgift har sedan dess utförts av auktoriserade sammanslutningar över vilka NIA hade tillsyn. I samband med att Socialstyrelsen omorganiserades år 1981, blev NIA en självständig myndighet, med namnet Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, fortfarande förkortat NIA. NIA ersattes 1 januari 2005 av MIA, myndigheten för internationella adoptioner. MIA lyder under socialdepartementet och leds utav generaldirektör utsedd av regeringen (www.mia.eu). MIA:s uppgift är bl.a. att övervaka de auktoriserade adoptionsorganisationernas förmedlingsarbete, förhandla med myndigheter och organisationer i andra länder och verka för att informera och sprida kunskap om adoptivbarnens bakgrund och speciella behov till yrkeskategorier som kommer i kontakt med adoptivbarn.

Verksamheten i dag

Det finns ca 43 000 internationellt adopterade i Sverige, som kommit till Sverige under åren 1969- 2003 (Prop. 2003/04: 131). Ungefär 1 000 barn från utlandet adopteras till Sverige varje år. De största ursprungsländerna är för närvarande Kina, Sydkorea och Colombia (www.mia.eu). Förmedling av internationella adoptioner görs av sammanslutningar och ideella verksamheter (Prop. 2003/04: 131). För att få förmedla utländska barn för adoption i Sverige krävs sedan den 1 juli 1979 auktorisation utfärdad av MIA (tidigare NIA). I Sverige finns sex auktoriserade sammanslutningar; Adoptionscentrum, Adoptionsföreningen La Casa (ALC), Barnen Framför Allt - Adoptioner (BFA-A), Barnens Vänner - internationell adoptionsförening (BV) och Familjeföreningen för internationell adoption (FFIA). Av dessa är fem ideella föreningar och en är en stiftelse (www.mia.eu).

Gången i ett adoptionsärende

Här nedan ges en översiktlig bild av en adoption som förmedlas genom en auktoriserad sammanslutning.

Den som vill adoptera ett utländskt barn, ansöker hos socialnämnden i sin hemkommun om medgivande om att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det. Sedan den 1 januari 2005 skall den som vill adoptera ett barn från utlandet ha genomgått föräldrautbildning innan socialnämnden kan lämna medgivande att ta emot ett utländskt barn för adoption (www.mia.eu). Efter utredning av socialtjänsten lämnar de ett förslag till socialnämnden om ett medgivande eller inte. Sedan bifaller socialnämnden ansökan om sökanden bedöms kunna ge ett adoptivbarn god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden samt har tillfredsställande kunskaper om barn och deras behov (Prop. 2003/04: 131). I det fall ansökan inte bifalls kan socialnämndens beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Blir beslutet ett medgivande, gäller det i två år. Sökande skickar sedan socialnämndens utredning och beslut om medgivande till en auktoriserad sammanslutning som beslutar om förmedling av barn för adoption. Sammanslutningen sköter kontakterna med utlandet och lämnar barnförslag till sökanden när den utländska kontakten valt ut föräldrar till ett barn som är tillgängligt för adoption (Prop. 2003/04: 131). De blivande adoptivföräldrarna ska då få uppgift om barnets namn, kön och ålder (www.mia.eu). I handlingarna som de blivande adoptivföräldrar får finns oftast läkarrapport och foto på barnet. Sökanden skall då ta ställning till förslaget. Därefter ska de lämna kopior på handlingarna till socialnämnden (www.mia.eu). Socialnämnden skall inom 14 dagar ta ställning till om det finns hinder för adoptionen, finns det inte det lämnar de ett samtycke (Prop. 2003/04: 131). De sökande avvaktar därefter besked om att få resa och hämta barnet ifrån adoptionsorganisationen. När detta kommit reser adoptivföräldrarna till barnets ursprungsland för att hämta barnet och genomgår där vad som krävs enligt ursprungslandets lagstiftning. Barnet kan i vissa fall komma med eskort. Barn som tas emot för adoption i Sverige från viseringspliktiga länder skall enligt huvudregeln ha sitt uppehållstillstånd klart före inresan till Sverige (Prop. 2003/04: 131). Ansökan om uppehållstillstånd görs hos Migrationsverket, som beviljar uppehållstillstånd och sänder beslutet till den svenska ambassaden i barnets hemland och till de blivande adoptivföräldrarna.

När barnet har varit i Sverige i ett halvår hos sin adoptivfamilj är det vanligt att socialnämnderna skriver en uppföljningsrapport (www.mia.eu). Om ursprungslandet kräver att fler rapporter ska skrivas av handläggare inom socialtjänsten måste familjen och socialnämnden ha kommit överens om detta före adoptionen. Den organisation som har medverkat till att förmedla adoptionen ger anvisningar om vad som krävs i det enskilda fallet och ser till att rapporterna sänds till rätt instans.

Den som adopterar ett utländskt barn genom auktoriserad adoptionsorganisation kan få ett bidrag för kostnaderna med 40 000 kronor ifrån försäkringskassan (www.mia.eu). Bidrag utbetalas om barnet är under tio år och föräldrarna är bosatta i Sverige då de får barnet i sin vård och då adoptionen blir gällande här. Adoptivföräldrar har även rätt till föräldrapenning om barnet är under tio år .

Lagar och konventioner om barn och adoption

Här kommer vi kortfattat att beskriva gällande lagstiftning och konventioner som rör barn och adoption. Först presenteras Föräldrabalken (FB) som reglerar bestämmelser om adoption och vem som får adoptera. Sedan presenteras FN:s barnkonvention som beskriver barnens rättigheter vid adoption. Slutligen beskrivs Socialtjänstlagen (SoL), gällande vad som regleras där om barn och adoption.

Föräldrabalken

I 4 kap FB finns bestämmelser om adoption av barn. Bestämmelserna rör både nationella och internationella adoptioner.

Enligt FB 4 kap 6 § ska rätten avgöra om det är lämpligt att en adoption äger rum. Tillstånd får endast ges om adoptionen är till fördel för barnet. Tillstånd får även ges om sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen.

I 4 kap 1- 3 §§ finns det bestämmelser om vem som får adoptera. Huvudregeln är att den som vill adoptera skall ha fyllt 25 år om inte synnerliga skäl föreligger. Synnerliga skäl har bl.a. ansetts föreligga när en av makarna varit under 25 år (Camving, 15/3-07). Såväl makar som ensamstående kan adoptera. Sammanboende, som inte är gifta, kan inte adoptera tillsammans. Från och med den 1 februari har numera homosexuella med registrerade partnerskap rätt att adoptera och jämställs i lagen med makar när det gäller rätten att adoptera.

FN: s konvention om barns rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den ofta kallas, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barnkonventionen ger en universell definition av vilka rättigheter som borde gälla för alla barn i hela världen. Definitionen ska gälla i alla samhällen, oavsett kultur, religion eller andra särdrag (www.bo.se). Här nedan redovisar vi de viktigaste artiklarna när det gäller barn och adoption.

Artikel 3 punkt 1 beskriver att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de utförs av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.

Artikel 21 reglerar adoption och anger att alla konventionsstater som erkänner och tillåter adoption ska säkerställa att barnets bästa beaktas samt säkerställa att adoption av ett barn endast ska godkännas av behöriga myndigheter. I artikeln anges även att konventionsstaterna ska säkerställa att det barn som berörs av internationell adoption åtnjuter garantier och normer som motsvarar dem som gäller vid nationell adoption.

Socialtjänstlagen

Enligt 1 kap 2 § SoL skall det, när åtgärder rör barn, särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver.

Vidare beskrivs socialtjänstens ansvar för barn och unga i 5 kap 1 § SoL. I den inledande bestämmelsen står det att socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. I samma paragraf kan man utläsa att: socialnämnden skall i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts.

Bestämmelser kring internationella adoptioner finnes i 6 kap 12-16 §§ SoL.

Enligt 6 kap 12 § SoL första stycket skall, om det är fråga om att ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det, ett medgivande enligt 6 kap. 6 § inhämtas innan barnet lämnar det land där det har sitt hemvist. Vidare står det att medgivande endast fås om den sökande är lämpad att adoptera.

Motsvarande bestämmelse om den sökandes lämplighet att adoptera finns i artikel 5 a i 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Där står det att en adoption skall, inom konventionens tillämpningsområde, endast ske om den mottagande statens behöriga myndigheter har fastsällt att de blivande föräldrarna är behöriga och lämpade att adoptera (SOU 1994:137). Barnets bästa har i det här sammanhanget absolut prioritet. Vuxnas längtan att få bilda familj får stå tillbaka för det vanligtvis okända barnets behov av kompetenta föräldrar, i det fall det är tveksamt om den eller de som vill adoptera kan tillgodose ett adoptivbarns särskilda behov (Prop 2003/04:131).

I 6 kap 12 § SoL står det även att det vid bedömningen av lämplighet ska särskild hänsyn tas till sökandens kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov, adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk. Sökanden skall vidare ha deltagit i av kommunen anvisad föräldrautbildning inför adoption.

I förarbeten till 6 kap 12 § SoL (Prop 2003/04:131) kan man läsa att den eller de som vill adoptera skall ha tillfredsställande kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov. De skall ha blivit informerade om den planerade adoptionens innebörd för att medgivande skall kunna lämnas. I detta innefattas att den eller de som vill adoptera också skall ha en allmän kunskap om barn och barns behov. Bedömningen av om den/de som vill adoptera har tillfredsställande kunskaper och insikter skall göras i samband med utredningen. Den/de som vill adoptera måste vidare ha sådana personliga egenskaper och förmåga till samspel att ett adoptivbarns särskilda behov kan tillgodoses. Såväl par som ensamstående måste även ha ett fungerande socialt nätverk som vid behov kan ge stöd till familjen (Prop 2003/04:131). Det beskrivs även att den sökandes ålder ska vägas in vid lämplighetsbedömningen. Där står det att riktpunkt bör vara att den/de som vill adoptera får vara högst 42 år då ansökan hos socialnämnden görs. Varje enskilt fall måste dock avgöras efter en sammanvägning av samtliga omständigheter i just det fallet. Ett exempel på en situation då det kan finnas skäl att frångå riktpunkten nämner de är i det fall då en av de sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel är adoption av ett syskon.

Vidare står det i förarbeten till 6 kap 12§ SoL (Prop 2003/04:131) att det är viktigt att den/de som vill adoptera har ett sådant fysiskt och psykiskt hälsotillstånd som medger att de kan fungera fullt ut i föräldrarollen. Det skall här framhållas att båda sökande i ett par skall ha så god hälsa att de kan bedömas fungera fullt ut i föräldrarollen under adoptivbarnets hela uppväxt. Det är också viktigt att eventuell sorg över att inte kunna få ett

biologiskt barn är bearbetad. Motiv för adoption och förväntningar på barnet är angeläget att ta upp i utredningen, för att kunna bedöma sökandes lämplighet (Prop 2003/04:131).

Slutligen uppställs ett krav på att den/de som vill adoptera har deltagit i av kommunen anvisad föräldrautbildning innan medgivande kan lämnas. Utbildningen kan anordnas av kommunen, men kommunen kan också anvisa utbildning i annans regi. Alla adoptivbarn har rätt att komma till väl förberedda föräldrar, som gjorts medvetna om vad en internationell adoption innebär samt vilka etiska och personliga överväganden som bör göras före adoptionen (Prop 2003/04:131). Det är angeläget att de som vill adoptera uppmärksammar adoptivbarns ökade risk för olika svårigheter, så att de får en beredskap att känna igen dessa och söka hjälp i ett tidigt skede. Detta utifrån de forskningsresultat som finns på området (SOU 2003:49, Volym 1).

Riktlinjer för utredning av blivande adoptivföräldrar

Här redovisa kortfattat några riktlinjer som statens nämnd för internationella adoptioner (NIA 1997) har i handboken till socialnämnder kring internationella adoptioner. Handboken rör frågor gällande blivande adoptivföräldrar och vad som är viktigast att beröra under adoptionsutredningen. Riktlinjerna som presenteras här är ålder, hälsotillstånd, inkomst, bostad, personliga åsikter, relationer och motiv för adoption.

Ålder

NIA (1997) skriver att bedömningen av sökandes ålder måste göras med hänsyn till barnets hela uppväxt. Sökandes stigande ålder måste sättas i relation till det växande barnets behov. I handboken står det att hög ålder i vissa fall kan vara motiv för att avslå en ansökan om medgivande. Enligt NIA bör ett medgivande om att ta emot ett barn inte ges till personer över 45 år. Det kan finnas särskilda omständigheter som talar för att socialtjänsten bör acceptera högre ålder hos sökande, exempelvis om det finns ett släktskap mellan adoptivbarn och adoptant eller en redan etablerad relation, även om barnet finns i ett annat land. NIA uppger även att särskilda kvalifikationer som t.ex. betydande barnerfarenhet och kunskaper om separationer och andra traumatiska upplevelsers för barns och ungdomars utveckling kan tala för att socialtjänsten bör acceptera högre ålder hos sökande. Den undre åldersgränsen 25 år bör man inte göra undantag ifrån.

Hälsotillstånd

NIA (1997) skriver i handboken att adoptivbarnens bakgrund och situation gör att man så långt det någonsin är möjligt bör undvika att de kommer till familjer där längre sjukskrivningar eller sjukhusvistelser för någon av adoptivföräldrarna gör att de inte kan svara mot barnets behov av närhet och omhändertagande. Socialsekreteraren måste i det enskilda fallet bedöma hur sjukdomen påverkar familjens dagliga liv nu och i framtiden. NIA uppger att skulle det visa sig att läkarintygen visar att de sökande lider av någon sjukdom, skall särskilt utlåtande av den behandlande läkaren inhämtas. Utlåtandet skall även innehålla en bedömning av sjukdomens prognos för den sökande. Prognosen bör om möjligt omfatta ett barns hela uppväxttid dvs. upp till 20 år (NIA 1997). I handboken står det vidare att den sökande i många fall kanske inte själv besväras av sin sjukdom eller tycker att sjukdomen påverkar hans eller hennes förmåga att ta hand om ett barn. Dock kan vetenskapen om att sjukdomen kan försämrats göra att man ändå inte kan ge medgivande om prognosen på sjukdomen är så osäker eller så dålig att den om några år kan inverka på den

sökandes förmåga att fungera som förälder. Funktionsnedsättningar av olika slag måste bedömas ifrån fall till fall. Ett krav bör således vara att adoptivföräldrarna, var och en för sig, har förmåga till en nära och kontinuerlig fysisk och psykisk kontakt med barnet och att de tillsammans kan sörja för barnets behov av omvårdnad utan medverkan eller inblandning av ytterligare personer.

Inkomst och bostad

NIA (1997) skriver att det huvudsakliga när det gäller inkomster är att adoptivfamiljen har en stabil inkomst. Människor med små inkomster kan ibland ha en mer stabil och välordnad ekonomi än höginkomsttagare skriver de i handboken. När det gäller bostaden är omgivningarna viktiga enligt NIA. Med omgivningar menar de exempelvis om barnets har tillgång till lekplatser och lekkamrater nära hemmet och möjlighet till natur och sysselsättning för olika åldersgrupper.

Personliga åsikter

NIA (1997) skriver i handboken att allmänna åsikter och attityder inom olika områden inte bör tillmätas någon större betydelse vid bedömningen av personers allmänna lämplighet som blivande adoptivföräldrar. Extrema åsiktsinriktningar, som kan medföra isolering av familjen eller hindra barnen att delta i lekar och sysselsättningar bland andra barn, bör dock ses som indicier på bristande förutsättningar att ta emot ett adoptivbarn.

Relationer

Förhållandet mellan makarna är en av de viktigaste faktorerna vid bedömningen av hemmets lämplighet står det i handboken (1997). Hur länge de sökande har bott tillsammans har betydelse. Det går inte att bedöma en relations stabilitet utan att den varat en tid, poängterar NIA. Makarnas relationer till den närmaste släkten och omgivningen är också av vikt, exempelvis om de sökande umgås med barnfamiljer och man har goda relationer till grannar. Släktens inställning till adoption anser NIA (1997) vara viktigt. De skriver att för barnet är det betydelsefullt att bli accepterat och älskat av mor- och farföräldrar och andra släktingar.

För barn med bara en adoptivförälder, anser NIA, att det har större betydelse att det är ett gott förhållande mellan adoptivföräldern, släkt och andra nära personer. Enligt NIA måste det finnas personer i barnets närhet som är beredda att ställa upp om föräldern skulle bli sjuk eller av annan orsak inte kan vårda barnet under en viss tid, där barnet kan ingå och känna sig hemma. NIA understryker att för barnets identitetsutveckling är det även viktigt att det får möjlighet till naturligt umgänge med personer av båda könen¹.

Motiv för adoption

I handboken om internationella adoptioner skriver NIA (1997) att utredaren bör förvissa sig om att det är båda makarnas aktiva vilja att adoptera ett barn. De skriver att barnlöshet ofta innebär en svår påfrestning för individen och för äktenskapet. Det är viktigt, uppger NIA, att makarna kommit så långt i bearbetningen av sin sorg över barnlösheten, att de kan välja att adoptera ett barn för dess egen skull.

---

¹ Notera att NIA:s handbok skrev innan homosexuella hade beviljats rätt att adoptera.

Tidigare forskning

Om man ser till adoptivföräldrar i Sverige kan man se att de utgör en selekterad föräldragrupp. De lever exempelvis under bättre socioekonomiska förhållanden än genomsnittsföräldrar och har lägre skilsmässofrekvens. De är också äldre, mer sällan ensamstående, har mer sällan vårdats på sjukhus för missbruk eller psykisk sjukdom och är mer sällan kriminellt belastade än befolkningen i stort (SOU 2003:49, Volym 1). I Sverige har det forskats relativt lite om internationella adoptioner (SOU: 2003:49, volym 1). Ett skäl till detta kan vara att man under många år utgått ifrån att adoptivfamiljer inte skiljer sig från familjer med biologiska barn. Mycket av de undersökningar som gjorts i Sverige om adoption är gjord av adoptivföräldrar. Det innebär inte att den är mindre korrekt, men det är en speciell grupp som formulerar frågeställningarna (NIA, 2002). Det har bland annat från unga adopterade rests invändningar mot att adoptivföräldrar haft ett så stort inflytande på forskningen. Många har haft invändningar emot att begreppet *anknytning* kännetecknar adoptivbarn (Lindblad 2004). Man menar att detta sätt att uttrycka sig döljer föräldrarnas delaktighet i anknytningsprocessen. Det faktum att det finns mer forskning om adoptivbarns anknytningsmönster än om adoptivföräldrars sätt att gå in i anknytningen utgör för en del personer kritik mot adoptionsforskarens neutralitet. Ibland har man i debatten menat att detta val av fokus återspeglar att mycket av adoptionsforskningen gjorts av adoptivföräldrar som inte velat/kunnat se de negativa sidorna av adoption och att utvecklingen för adopterade "idylliserats" (Lindblad, 2004).

Internationella adopterade i Sverige är en heterogen grupp. De kommer till Sverige i olika åldrar och ifrån olika länder. De anländer med olika förutsättningar för att klara omställningen som en internationell adoption till Sverige innebär, vilket gör att det är svårt att dra slutsatser om denna grupp. Det finns en stor spridning i resultatet inom gruppen adopterade oavsett vad forskningen undersöker (NIA, 2002). Trots det har utomlandsadopterade en del gemensamma erfarenheter när det gäller oönskade omständigheter under tiden före adoptionen. Den tydligaste är att dessa barn har varit med om en till två separationer, oftast från den biologiska modern och någon eller några som haft vårdnaden av barnet före adoptionen (NIA, 2002). Många har dessutom upplevt exempelvis undernäring och bristande stimulans och haft traumatiska upplevelser (Lindblad 2004).

Att adoptivföräldrar utgörs av en grupp som har högre social ställning och färre problem än de flesta, är faktorer som brukar vara förenade med en positiv utveckling för ett barn. Dock har forskning visat att det finns en liten ökning när det gäller risken att de adopterade ska utveckla sociala problem i adoptivfamiljer med högre social ställning jämfört med adoptivbarn i familjer med lägre social ställning (Lindblad, 2004). Det finns också studier som visar att adoptivfamiljens högre sociala status kan medföra att adoptivbarnet får en ökad risk att få problem i skolan, man har sett samband mellan hög social status och låga skolprestationer. I Lindblad, Hjern och Vinnerljung (2003) registerstudie följde de ca 6000 internationellt adopterade, födda 1968-1975. Studien visade att adopterade nått precis samma utbildningsnivå som jämnåriga svenskar, men de inte nått den utbildningsnivå som man förväntar sig av svenskfödda som vuxit upp under lika socialt gynnade förhållanden som de adopterade. Studien visade även att adopterade i Sverige är i mindre utsträckning gifta och har färre barn i jämförelse med övriga befolkningen i samma ålder. Dock levde fler adopterade i samboförhållande.

Det finns några studier som har studerat anknytningen mellan adoptivförälder och adoptivbarn. Juffer och Rosenboom m.fl. (1997) har studerat anknytning hos en grupp av 160 internationellt adopterade barn, som kom till sina familjer före sex månaders ålder. I denna grupp var 74 % tryggt anknyta till sina mödrar vid 12-18 månaders ålder. En andel som motsvarar trygg anknytning i andra studier av biologiska familjer. Författarna drog slutsatsen att adoption av barn, som är högst sex månader gamla, inte innebär någon ökad risk för otrygg anknytning. Då 129 av dessa familjer följdes upp, när barn var sju år gamla var däremot adoptivmödrarnas mindre sensitiva än en grupp av 30 biologiska mor- barn par som undersöktes på samma sätt. Forskarna diskuterade om den minskade sensitiviteten kunde ha att göra med att barnens genetiskt påverkade temperament och personlighetsegenskaper blivit tydligare, så att identifikation och kommunikation har blivit svårare, genom att barnen genetiskt ärvt vissa drag.

Rutter m.fl. (1998) följde upp 165 rumänska adoptivbarn som bott på barnhem. Resultatet visade att över hälften av de barn som placerades efter 2 års ålder hade anknytningstörningar vid 6 års ålder. Av de barn som adopterats före 6 mån ålder visade endast en liten andel anknytningstörningar. Man konstaterade att barnhemsvistelsens längd påverkade frekvensen av anknytningstörning. Störningarna visade sig vanligast i att barnet hade ett oselektivt kontaktande och att det inte tydde sig till föräldern. Att barnet inte skulle söka tröst uppgavs även. Alla barn som visade anknytningsskada vid 4-årsåldern hade visat samma beteende vid ankomsten. Det fanns också många barn som förbättras i sin anknytning från ankomsten till 4 års ålder, särskilt de barn som vistats kortare tid på barnhem före adoptionen. Av 22 barn som visat initiala störningar hade 8 förbättrats och 7 blivit normala i sin kontakt. Störningen var stabil mellan 4-6 års ålder.

Grotevant, H. D., McRoy, R. & Jenkins, V. Y (1988 ref. i SOU 2003:49, Volym 2) undersökte adoptivbarnets matchningsprocess med adoptivfamiljen och på den emotionella störningen hos adoptivbarnet. De jämförde 50 adopterade och 50 ickeadopterade ungdomar, som behandlats på institution, och deras föräldrar. En femtedel (10) av de adopterade ungdomarna beskrevs av sina föräldrar, som barn som tidigt stötte bort föräldrarna, när dessa försökte kela eller hålla dem. Tre av dessa barns ansågs vara hyperaktiva eller aggressiva redan från tidig ålder. Vad gällde de övriga fallen ansåg forskarna att det mest troligt att beteendemönstret orsakats av den relationsmässigt dåliga miljön barnet levte i före adoptionen. I undersökningarna såg man ingen skillnad på resultaten och föräldrarnas ålder, yrke och syskon i adoptivhemmet. Studier ifrån norden och andra länder av adopterade i olika åldrar som gjorts på befolkningsgrupper, epidemiologiska studier, har visat olika resultat när det gäller adopterades psykiska hälsa. Vissa forskare har funnit att adopterade både i skolåldern, tonåren och som unga vuxna visat en ökad förekomst av psykiska problem, självmordsförsök, missbruk och asocialitet (SOU 2003:49, Volym 2). Andra forskare har inte funnit några skillnader. Vissa forskare har menat att skillnaderna beror på en liten andel av de adopterade, som visat mycket svåra symtom, medan de flesta utvecklas och mår bra. Cederblad skriver i den sammanfattningen hon gjort av adoptionsforskningen (SOU 2003:49, Volym 2) att man har sett att ålder vid adoptionstillfället och svåra upplevelser före detta har hängt samman med frekvensen av psykisk ohälsa. Speciellt tonåren och tidig vuxenålder verkar i en del studier vara en tid med ökade svårigheter på grund av identitetsproblem. Hjern, Lindblad och Vinnerljung (2002) epidemiologiska studie² kom de fram till att riskerna var mellan 1½ och 2 gånger högre för både

---

² Studie av ett tillstånds utbredning och förekomst i en befolkning.

psykiatriska och sociala problem om barnet hade kommit till Sverige vid fyllda fyra år jämfört med om barnet hade kommit under sina två första levnadsår.

Cederblad (1982) följde 52 adoptivbarn som kom till Sverige vid tre års ålder eller senare. Många barn visade initiala anpassningsproblem med regression och andra uttryck för att befinna sig i en akut kris. Den somatiska som den psykiska hälsan normaliserades inom det första året utom i ett fåtal fall. I och med att den stora gruppen adoptivbarn kom in i tonåren började det emellertid att komma larmrapporter från skolor, socialförvaltningar och barnpsykiatriska kliniker, att man såg många problem med de adopterade tonåringarna. Det finns andra studier som visar att de utlandsfödda adoptivbarnen i tonåren var överrepresenterade bland patienterna jämförda med den andel de utgjorde av befolkningen i de undersökta områdena. Undersökningar har visat att den vanligaste orsaken till barnpsykiatrisk kontakt var asocialitet eller utagerande beteende. Även relationsproblem till föräldrar och andra var vanliga liksom skolproblem. Flickorna visade mer ångest och hämningssymtom än pojkarna. Resultatet visade även här att hög ankomstålder medförde en större risk för barnpsykiatrisk kontakt (Dery-Alfredsson & Katz, 1986, Cederblad 1991 ref. i SOU 2003:49, Volym 2).

I en dansk studie betonar Nord och medarb (2001) samband mellan hög ålder och svårigheter. I sin studie följde de upp adoptioner adoptionscentret förmedlat 1992 och 1993. Barnen var vid uppföljningen 7–10 år gamla och 456 familjer deltog i studien. Enligt föräldrarnas svar på ett frågeformulär bedömdes 81 % av barnen fungera utan problem. Några få barn hade svåra störningar, som t.ex. mental retardation, autism, svår DAMP, CP tillstånd. En andel barn, 13 % hade varaktiga, måttliga svårigheter t.ex. vissa inlärnings- eller koncentrationssvårigheter, språkstörningar etc. Ju äldre barnen var vid adoptionen desto större andel av barnen bedömdes tillhöra gruppen med inlärning och språkstörningar etc. De som kom före ett års ålder tillhörde denna i 10 %, medan de som kommit efter tre års ålder tillhörde den i 35 %

Forskningsbehov

Nästan all forskning kring adoption kan hänföras till vad som hänt efter adoptionen. Även här saknas det forskning om t.ex. syskonrelationer i adoptivfamiljen (NIA 2002). Förvånansvärt få studier har gjorts i Sverige för att undersöka anknytningen mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn (SOU 2003:49, Volym 2). Det finns ett forskningsbehov om hur adoptionsprocessen går till, sett utifrån det enskilda barnets perspektiv och om hur adoptivföräldrar utreds (NIA, 2002). Det finns även ett forskningsbehov kring hur övergivna/lämnade barn tas omhand i olika länder. Att det finns så lite forskning inom dessa områden anser Lindblad (2004) vara anmärkningsvärt då olika beteendestörningar och problem hos adopterade hänförs i regel till faktorer före adoptionen.

Teoretiska perspektiv

Vi valde anknytningsteorin då denna är alltomfattande på det viset att den beskriver den psykologiska normalutvecklingen hos barnet likväl som den beskriver då barnet inte utvecklas i önskad riktning. Teorin fokuserar på relationen mellan barnet och dess närmaste vårdnadshavare, och förklarar utifrån denna relation vad det är för faktorer som styr barnets psykologiska utveckling (Broberg, 2004).

Anknytningsteorin ger i vår studie en förståelse för hur adoptivbarn ofta har tagit skada av tidiga separationer, och vilket känslomässigt engagemang adoptivföräldrar måste kunna erbjuda ett adoptivbarn, om barnet skall ha goda chanser att utvecklas i så positivt som möjligt. Forskning har visat att anknytningen till vårdnadshavaren är viktig för adoptivbarn (Howe 2001).

Anknytningsteori

John Bowlby, (1907-1990) är anknytningsteorins förfader, och han lade grunden till teorin på 1950-talet. Även Mary Ainsworth (1913-1999) förtjänar uppmärksamhet, då hon tillsammans med Bowlby hade ett fyrtiårigt samarbete. Ainsworth bidrag till anknytningsteorins centralaste begrepp, nämligen en *trygg bas* (Broberg m.fl. 2006).

Bowlby (2001) tycker att om man skall lyckas som förälder krävs massor av hårt arbete. Att ta hand om små barn, menar Bowlby, är ett 24-timmars arbete, och även när barnet blir större, så kräver det ändå massa tid och uppmärksamhet om det skall må bra. Bowlby menar också att många människor vägrar att acceptera dessa sanningar, att ägna barn denna tid innebär ju att andra aktiviteter och fritidsintressen får stå tillbaka. Bowlby tycker att ta på sig ett föräldraskap är ett spel med höga insatser, och att rätt föräldrabeende är huvudnyckeln till nästa generations psykiska hälsa. Han anser att vi behöver skaffa all den kunskap som vi behöver om sociala och psykologiska villkor som inverkar på barnets utveckling både åt positiv och negativ riktning.

Sedan 1990-talet är den kunskap som föräldrar haft om vikten av känslomässig närhet till sitt barn vetenskapligt belagt och den kallas anknytningsteori. Syftet med anknytningsteorin är att förklara den process som sker och som resulterar i ett psykologiskt ”band” mellan barnet och dess närmaste vårdare. Teorin handlar om vårt behov av nära relationer, och hur vi fungerar i dessa (Broberg m.fl. 2006).

Teorin bygger på flera teoriområden: utvecklingspsykologi, objekt – relationsteori och evolutionsbiologi. Teorin skiljer på olika slag av anknytning, trygg anknytning samt otrygg. Den sistnämnda kan vara organiserad eller desorganiserad anknytning (Hindberg, 2004). De ideala är att barnet utvecklar en trygg anknytning. De barn som inte erbjuds denna möjlighet i relationen till sin vårdnadshavare tvingas använda andra strategier för att överleva.

En stor del av hjärnans utveckling sker efter födseln, och tidigt i livet utvecklas successivt de ”mentala representationer” av sig själv i samspel med närmaste vårdnadshavare (Broberg m.fl. 2006). Dessa representationer kallas för *inre arbetsmodeller*, och bygger på de erfarenheter barnet har av sig själv (om barnet t.ex känner sig värd eller inte värd att älskas) och av föräldern (som någon som barnet kan /inte kan vända sig till för att söka tröst och bli skyddad från fara). Barnet lär sig genom erfarenhet vad de har att förvänta sig i

olika situationer (Broberg, 2004). Hur barnets inre arbetsmodeller utvecklas har också betydelse för hur barnet kommer att samspela med andra människor utanför familjen. Hindberg (2004) menar att eftersom anknytningen blir representerad i form av mentala modeller så blir den en viktig beståndsdel i personlighetsutvecklingen. Broberg m.fl. (2006) säger att barnets erfarenheter av anknytning präntas in i barnets hjärna och har därmed betydelse för människan hela livet.

Broberg (2004) menar att det råder en bred samstämmighet inom utvecklingspsykologin och spädbarnspsykologin i fråga om hur barnen skadas av omsorgssvikt. Barnet får svårt att klara uppgifter som det borde klara i förhållande till ålder, vilket får betydelse för barnets fortsatta utveckling. Allvarlig försummelse och vanvård kan också få konsekvenser för hjärnans utveckling, dessa barn löper risk att få skador i det centrala nervsystemet vilket påverkar hjärnans fortsatta funktion på ett negativt sätt och ökar risken för psykisk ohälsa hos barnet (Cicchetti och Walker m.fl.2001, ref. i Broberg, 2004).

Broberg (2004) berättar om Bowlbys tidiga studier av barn som tillbringat sina första år på barnhem av låg kvalitet. Dessa barn hade täta byten av vårdare och hade ingen möjlighet att forma en anknytningsrelation. Resultatet visade att dessa barn drabbades av långsiktiga, i värsta fall permanenta psykiska skador. Bowlby menade att dessa barn senare i livet får en oförmåga att knyta ömsesidiga relationer, samt en kraftig förhöjd risk för allvarliga utagerande beteendeproblem (Broberg 2004).

Anknytningsprocessen

Människan är en social varelse som under sin livstid har många relationer, men ingen är lika viktig som den allra första. Eftersom människobarnet föds mer ofullgånget än andra däggdjur, är den tidiga relationen mellan spädbarnet och dess närmaste vårdare särskilt betydelsefull. Anknytningen sker automatiskt, det är genetiskt, spädbarn kan inte låta bli att knyta an till sin vårdnadshavare, oavsett vårdnadshavarens lämplighet. Att knyta an är barnets viktigaste uppgift under de första levnadsåren, för överlevnad och utveckling (Hindberg, 2004). Detta gör barnet genom att söka kontakt med vårdaren, anknytningen sker i samspel. Om föräldern svarar på barnets signaler på ett adekvat sätt, och ger barnet förutsägbara reaktioner, kommer barn och föräldrar efter en eller ett par månader in i en rytm (Broberg m.fl. 2006). Det visar sig redan vid två månaders ålder att barnet föredrar vårdnadshavaren framför andra människor. Denna kan få barnet att sluta att gråta, barnet börjar gråta när personen försvinner, barnet ler mot personen, barnet jollrar mot personen, och barnet klänger på personen och utforskar dennes kropp. Barnet har trots detta inte riktigt knytigt sig an till föräldern, det saknas fortfarande en del för att man skall kalla det för anknytning (Broberg m.fl. 2006).

Anknytningen är en process, och har sin stora utmaning när barnet är så motoriskt utvecklat att det på egen hand kan röra sig bort från föräldern. Föräldern skall då fungera som en *trygg bas*, utifrån vilken barnet kan utforska världen, och en *trygg hamn* som barnet kan återvända till om en fara hotar. De barn som tillåts att nyfiket utforska, och som är säkra på att föräldern fungerar som en trygg bas/säker hamn om en fara hotar, har utvecklat en *trygg* anknytning. De barn som har erfarenhet av att det är den trygga basen/säkra hamnen som skrämmer det, har ingenstans att återvända när en fara hotar, och kan därför inte heller utforska sin omgivning. Dessa barn kommer att utveckla alternativa strategier för att få ett så bra beskydd som möjligt av föräldern (Broberg m.fl. 2006).

Det är inte i vardagliga situationer som det märks hur barnet har knytit an, utan då barnet blir utsatt för stress, krav eller andra komplikationer som anknytningsmönstret blir tydligt. Om barnet i sitt sökande efter kontakt och närhet inte får svar på sina signaler på ett positivt sätt, och blir utan kroppskontakt utvecklas en otrygg anknytning (Broberg 2004).

Omvårdnadsfunktionen

Barn visar anknytningsbeteende, d.v.s. söker närhet när det behöver skydd och tröst. Föräldrars beteende leds av ett annat system, omvårdnadssystemet, som berör föräldrars omsorg om sina barn. Omvårdnadssystemet innefattar föräldrars förmåga och villighet att skydda sina barn. Systemet anses vara genetiskt betingat (George & Solomon, 1999). För att omvårdnadsfunktionen skall vara tillfredställande måste föräldern bl.a. kunna skydda barnet ifrån faror och vara uppmärksam på barnets grundläggande behov och sätta dessa framför sina egna. Det krävs en förmåga att på ett förutsägbart och pålitligt sätt finnas till för barnet, så att barnet kan utveckla en inre bild av "hur det är att vara" med mamma eller pappa. Barnet måste kunna lita på att föräldern tröstar och finns där om barnet blir rädd eller orolig. (Broberg 2004). Killén (2003) menar att de kognitiva och känslomässiga föräldrafunktionerna är de som är mest väsentliga då man skall bedöma förälders omsorgsförmåga:

- Uppfatta barnet realistiskt.
- Realistiska förväntningar om vilka behov ett barn kan tillfredställa.
- Realistiska förväntningar på barnets förmåga.
- Förmågan att kunna engagera sig positivt i samspelet med barnet.
- Kunna känna empati med barnet.
- Ha barnets behov framför de egna behoven.
- Undvika att avreagera sig på barnet.

Dessa centrala föräldrafunktioner stämmer väl överens med anknytningsforskningen och har stor betydelse för barnets självuppfattning och utveckling (Broberg 2004).

Föräldern måste även kunna hjälpa barnet med känslomässig reglering, så att barnets egen självbehärskning skall kunna utvecklas. Det lilla barnet saknar denna förmåga. (Thompson,1994). För att denna utveckling skall ske krävs det att föräldern är lyhörd och svarar adekvat på barnets signaler. Föräldrar behöver dock inte vara perfekta, och alltid lyckas att göra det rätta. Spädbarn riskerar att skadas om de negativa samspelsfarenheterna överväger de positiva (Broberg, 2004).

Det är många faktorer som påverkar föräldrarförmågan t.ex. egna uppväxterfarenheter, mentala hälsa, eller dålig relation till de egna föräldrarna och missbruk (Broberg, 2004). Bowlby skrev redan 1951 i en rapport till Världshälsoorganisationen; *Ett samhälle som sätter värde på sina barn, måste vårda sig om deras föräldrar* (Broberg, 2004 sid 34).

Broberg menar att det är viktigt att inte dröja med att ge barnet en tillräckligt bra livsmiljö eftersom forskningen visar betydelsen av att de första månadernas emotionella erfarenheter. Det är därmed nödvändigt att värdera föräldrarnas förmåga att erbjuda adekvat omvårdnad. Enligt Broberg (12/4-07) kan ett barn som adopterats före sex månaders ålder byta anknytningsperson utan större problem, medan det är svårare för äldre barn som kanske aldrig har fått möjlighet att knyta an till någon.

Beslutsfattande

Hur människor fattar beslut har studerats inom det forskningsområde som kallas beslutsfattandes psykologi. Vi valde teorin om beslutsfattandets psykologi, eftersom beslut är en del av socialsekreterarnas vardag och därmed tillämplig för denna studie.

Alla beslut som tas, även av de professionella, är gjorda i en social kontext. I beslutsprocessen är det ett antal faktorer som påverkar beslutet. Lundén (2004) menar att innehållet i den feedback som beslutsfattaren får påverkar beslutet, liksom avsaknaden av feedback. Hon menar att detta påverkar ens förmåga vid beslut vid senare liknade situationer. Hastie och Dawes, (2001) skriver att våra vanliga beslut ofta är baserade på vana, vi beslutar vad vi brukar besluta. De säger även att man tar beslut om vad som är lättast att besluta om eller vad man anser att en person man ser upp till skulle besluta. Besluten kan även vara kulturellt betingande, det innebär att man gör sina beslut efter vad ens föräldrar och andra auktoriteter har lärt en (Hastie & Dawes, 2001). Studier som har undersökt logiken i beslutsprocessen, har visat att människor ofta inte har så genomtänka underlag för sina beslut. Människor fattar beslut först och sätter upp skälen för besluten därefter. På det sättet legitimerar de sina beslut för sig själva och för andra (Lundén, 2004).

Hastie och Dawes (2001) säger att rationella beslut är mycket baserade på beslutfattarens pågående tillgångar, som t.ex. ekonomi, men även sociala relationer och känslor. Vissa val, menar Lundén (2004) kan vara mer känslomässigt påfrestande för personen som ska ta beslutet, vilket kan göra beslutsfattandet svårare. Beslutsfattande är även baserade på de tänkta konsekvenserna av beslutet. När efterföljden av besluten är osäkra, ser man på det utifrån vad som antagligen kommer att ske. Människan låter även det förflutna, vad som tidigare hänt påverka de nuvarande besluten (Hastie & Dawes, 2001).

Lundén (2004) skriver att ytterligare en faktor som har visat ha betydelse i beslutsfattande är kunskapsinhämtningen. Hon menar att det är ett rimligt antagande att tillgången till kunskap påverkar beslut i endera riktningen. Ett och samma problem eller alternativ kan också uttryckas på olika sätt, menar Lundén (2004), olika associationer kan i sin tur leda till olika resultat. Även hur kunskapen är formulerad är relevant för beslutsfattandet. Lundén (2004) menar att språket har visat sig ha betydelse för hur beslut fattas, t.ex. hur lagtext och litteratur är formulerad. De ord som används kan i ena eller andra riktningen påverka beslutet. Det har även visat sig att beslut som fattas i grupp påverkas av deltagarnas kunskap i det som problemet gäller (Lundén, 2004).

Metod

Denna studie har ett hermeneutiskt perspektiv. Hermeneutik, betyder tolkningslära, och ett centralt begrepp är förförståelse. Med detta menas att vi inte uppfattar verkligheten enbart genom våra sinnen (Thurén, 2002). Kvale (1997) menar att intervjuaren bör vara kunnig på det område som skall undersökas. Under hela socionomprogrammet har vi varit intresserade utav barn, och har valt de kurser som har denna inriktning. Kurserna har berört barn i allmänhet och bl.a. anknytningen till vårdnadshavaren. En av oss är förälder. För att öka vår förförståelse om internationell adoption har vi läst mycket om ämnet.

Syftet med den hermeneutiska tolkningen är att vinna en giltig och gemensam förståelse av en texts mening. Tolkningen av textens mening karakteriseras av en hermeneutisk cirkel, genom denna pendlar forskaren mellan meningsbärande delar av texten och textens helhet, i

syfte att vaska fram en rimlig mening, fri från inre motsägelser (Kvale 1997). Bland positivisterna riktas misstänksamhet mot hermeneutiken (Thurén 2002). Frågor som kan ställas är hur *vet* vi att det vi har tolkat genom vår analys är det rätta? Thurén (2002) menar att när man tolkar andras känslor och upplevelser utifrån sina egna känslor och upplevelser befinner man sig på mycket osäker mark. Han menar att upplevelser och känslor inte är intersubjektivt testbara. I denna studie har allt material analyserats och tolkats av oss båda, på det sättet kan vi ha motverkat felaktiga tolkningar.

Inom hermeneutikens vetenskapliga synsätt och tolkningsförfarande har vi använt en fenomenologisk analysmetod. Kvale (1997) menar att fenomenologin har relevans då det gäller att klargöra förståelseformen hos den kvalitativa forskningsintervjun, och förstå de sociala fenomenen utifrån aktörernas egna perspektiv.

Litteratursökning

Det första vi gjorde för att komma in i ämnet adoption var att söka efter detta på Internet. Vi besökte olika webbplatser, som behandlar ämnet. Det var blandat material, glädje och sorg, tips och idéer från adoptanterna. När vi kände oss lite insatta i ämnet letade vi efter litteratur som matcha vårt syfte och använde då universitetsbibliotekets databaser, Libris och Gunda samt Samhällsvetenskapliga universitetsbibliotekets databas IDA.

Kvalitativ metod med intervjuer

I denna kvalitativa studie har vi använt oss av intervjuer. Vi ansåg att denna metod var mest lämpad i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar eftersom vi sökte efter det personliga svaret. Vi tror att de mest mångfacetterade svaren uppkommer i dialog. Intervju som metod ger även möjlighet till uppföljningsfrågor. Tasker (2000) menar att en stor fördel med att använda intervju som metod är att intervju är flexibelt. Genom intervju, fortsätter Tasker (2000), kan idéer och svar som intervjupersonen ger följas upp, ansiktsuttryck, tonfall och känslor kan tas tillvara på ett helt annat sätt än genom enkät. Kvale (1997) menar också att själva styrkan i intervjun är att genom intervjun kan man nå intervjupersonernas världsuppfattning som ligger till grund för deras handlingar.

Deduktiv och induktiv metodstrategi

Deduktion innebär att man drar en logisk slutsats som betraktas som giltig om den är logiskt sammanhängande, induktion betyder att man drar generella och allmänna slutsatser utifrån empiriska fakta (Thurén 2002). Vår strategi är främst deduktiv, men även induktiv. Den är deduktiv på det viset att vi har använt oss av generell kunskap som vi sedan har utnyttjat på ett specifikt sätt. Samtidigt är den induktiv genom att vi har införskaffat denna specifika kunskap parallellt med att vi har arbetat med uppsatsen.

Urval och genomförande

Urvalet i denna studie liknar ett maximerat urval. Larsson (2005) skriver att detta urval består av vanliga representanter i förhållande till studiens syfte, som sannolikt speglar olika variationer av fenomenet. Urvalet är sju familjerättssekreterare, ifrån fyra kommuner i Västra Götaland. Samtliga utför adoptionsutredningar då det gäller internationella adoptioner. De kontaktades genom e-post där vi presenterade syfte med undersökningen (Se bilaga 1). De flesta familjerättssekreterarna kontaktade sedan oss genom telefon för att

boka in en tid för intervju. De som inte ringde kontaktade vi själva efter ett par dagar och även dessa ställde sig positiva till att bli intervjuade. Genom detta telefonsamtal diskuterades även intentionen med uppsatsen. Två informanter ville se intervjuguiden innan intervjutillfället.

Samtliga intervjuer ägde rum på respektive familjerättsenhet. Vi intervjuade varje familjerättssekreterare enskilt, för att inte riskera att de skulle påverka varandra. Vår intervju var semistrukturerad, och vi använde oss av en intervjuguide som utarbetats för studien (Se bilaga 2). Intervjuguiden innehöll bakgrundfrågor som ålder, utbildning etc. Sedan inriktades frågorna runt familjerättsekreterarnas egna upplevelser kring föräldraskap, beslutfattande etc. Frågorna var öppna, korta och formulerade på så att de skulle ge uttömmande svar. Det intervjuade fick utrymme att tala till punkt, vi pratade inte i onödan under själva intervjun. Kvale (1997) menar att denna uppdelning av talar utrymmet är bra, det är ju informanten som skall tala, inte vi. I bland hände det att vi bytte ordning på frågorna då informanten började prata om något som låg nära en senare fråga. Syftet med det var att frågorna mynnade ut i till uppföljningsfrågor, detta för att intervjun skulle "flyta på". Innan första intervjun bestämde vi att om informanten skulle börja sväva utanför ämnet, så skulle vi styra in informanten på det som vi ansåg vara relevant för uppsatsen, och på det viset skulle vi hålla strukturen uppe. Bell (2006) anser att viss struktur är bra att ha i intervjusammanhang, eftersom det ökar säkerheten att det kommer med som är viktigt för underökningen. Det underlättar även analysen, menar hon.

Innan varje intervju frågande vi om det gick bra att vi använde bandspelare. Detta visade sig inte vara något problem för någon av informanterna. Vi hade dessutom två bandspelare, så att vi fick var sitt exemplar av intervjun. Vi "forskare" var båda med under alla intervjuerna, förutom vid ett tillfälle, då en av oss i sista stund inte kunde närvara. Kvale (1997) menar att den ideala intervjun tolkas i stor utsträckning då själva intervjun sker, därav anledningen att vi valde att bägge närvara; vi ville helt enkelt inte missa något. En av oss ställde alla intervjufrågorna, samtidigt som den andra höll sig mer i bakgrunden och kunde observera och ställa uppföljningsfrågor då den som intervjuade inte gjorde det. I genomsnitt tog varje intervju ca.1 tim och 15 minuter.

Vi skrev sedan ner våra intervjuer ordagrant till datatext, för att inte gå miste om något och för att underlätta analysen. Intervjuerna kodades samtidigt som vi förvarade intervjumaterialet skyddat för obehöriga.

Analysmetod

Vi har analyserat vårt material med en modifierad variant av EPP-metoden (Empirical Phenomenological Psychological method) vars syfte att besvara frågan hur något är och hur det sker. Metoden utgår främst från en fenomenologisk ansats, som har sin grund i hermeneutisk synsätt.

Skälet till att betona fenomenologin framför hermeneutiken rent metodologiskt är att EPP-metoden syftar till att beskriva det generella och allmänna, forskaren uppehåller sig inte vid individuella fakta, utan söker i stället söka fram den *mening* som faktumet är genomsyrat av. Hermeneutiken gör sig också synlig genom den förförståelse vi som "forskare" haft då vi tolkat texten (Karlsson, 1999).

Datainsamlingen kan ske på olika vis, huvudsaken är att det går att gå igenom empirin ett flertal gånger. Forskarens förförståelse ligger till grund för tolkningen av texten. Karlsson (1999) menar att forskarens förförståelse är en förutsättning för att kunna analysera texten och titta fenomenets mening. Karlsson (1999) menar också att forskarens förhållningssätt är den hermeneutiska cirkeln, som innebär att forskaren rör sig mellan del och helheten av texten. EPP-metoden kan följas av 3 nivåer:

- 1) Forskaren läser först det insamlade empiriska materialet så förutsättningslöst som möjligt. Karlsson menar att det är i spänningen mellan forskarens förförståelse och dennes strävan att vara så öppen som möjligt som tolkningen i EPP-metoden växer fram. Karlsson menar vidare att det krävs att forskaren går igenom det insamlade materialet flera gånger för analysens skull.
- 2) Den andra nivån består av att forskaren söker fram en meningsstruktur bestående av ett antal kännetecken som framträder då forskaren jämför de i studien ingående protokollen med varandra för att finna meningslikheter. Om kännetecknen befinner sig föreliggande i alla protokollen kan forskaren förflytta sig till en ännu högre nivå, vilket blir nivå tre.
- 3) Detta är den ontologiska nivån. Forskaren använder nu de framtolkande kännetecknen på ett friare sätt. Nu handlar det inte längre om att tolka empirisk data, utan nu skall forskaren undersöka huruvida den empiriskt funna meningen håller på en ontologisk högre nivå, dvs. nödvändiga förutsättningar för fenomenet i fråga. Karlsson (1999) anser att det är först nu som de kännetecknen som framtolkats som generella kan "testas" på en högre nivå.

När vi enligt metodens konst och regler bearbetat och tolkat vår empiri har vi rent praktiskt gått tillväga på följande sätt:

Vi började med att läsa vårt empiriska material ett flertal gånger så förutsättningslöst som möjligt. Utifrån vår förförståelse analyserade vi sedan vår empiri. Vi plockade ut det ur texten som visade hur informanterna meningsbestämde utifrån de frågor som var relevant förhållande till vår frågeställning. Vi fortsatte sedan vår analys genom att se på de meningslikheter som fanns informanterna emellan. Analysen gjorde vi med hjälp av den hermeneutiska cirkeln, som innebär att vi pendlade mellan textens delar och helhet. Meningslikheterna strök vi över med överstrykningspenna på pappret med datatext. Vi såg även till skillnader, men lyfte fram det som majoriteten ansåg om olika fenomen. Vi bildade sedan huvudkategorier och underkategorier.

Etiska överväganden

Vi har uppmärksammat och tagit hänsyn till de forskningsetiska principer som är utarbetade av Humanistiska samhällsvetenskapliga forskningsrådet (1990). För att skydda individen gäller följande fyra etiska krav:

- Informationskravet som innebär att forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte.
- Samtyckeskravet som innebär att deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.
- Konfidentialitetskravet; uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.
- Nyttjandekravet; uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Alla som vi har ingått i vår studie blivit informerade om att vi är socionomstudenter vid Göteborgs Universitet som skall göra en C-uppsats. Deltagandet var självklart frivilligt, och vi informerade om anonymiteten. En informant ville läsa dataskriften vi e-postade till denne efter att transkriberingen från kassetbandet var färdigt. Vi löste konfidentialitetskravet genom att ta bort allting som kunde göra det möjligt för åtminstone vissa läsare att identifiera någon individ. Det som har presenterats i studien i form av citat eller åsikter har varit av generell karaktär, det har varit sådant som de intervjuade som grupp har uttalat. Nyttjandekravet är lätt att redovisa – allt material, både bandinspelning och utskriftsmaterial kasserade vi när vi var färdiga med det. Det som vi har med i denna studie ansåg vi vara så pass generellt, att det kunde handla om vem som helst.

Kvale (1997) menar att moraliskt forskningsbeteende är mer än etisk kunskap; det innefattar hur forskaren är som person, hennes känslighet och engagemang för moraliska frågor och handlingar. Han menar att detta är avgörande för kvaliteten i varje forskningsprojekt. Vi anser att vi hela tiden, från början till slut, haft ett etiskt förhållningssätt, med den kunskap som vi haft, men även på grund av de personer som vi är.

Reliabilitet och Generaliserbarhet

Elofsson (2005) menar att det är viktigt att uppnå så hög reliabilitet som möjligt. Med hög reliabilitet avses att måttet är stabilt och inte störs av variationer i tid, plats och intervjuare ect. Kvale (1997) menar att vetenskaplig data skall kunna prövas och reproduceras intersubjektivt, med detta menar han att reliabiliteten skall vara så god så att upprepade observationer av samma fenomen kan förväntas ge samma empiri. Detta var något som vi beaktade då vi utförde våra intervjuer. För att lyckas hålla reliabiliteten så god som möjligt försökte vi utföra våra intervjuer så ”lika som möjligt”. Vi försökte t.ex. ha ett liknande beteende i alla intervjuerna, t.ex. genom att inte ett humoristiskt sinne under en intervju, för att sedan vara allvarliga under nästa. Vi menar att intervjuarens sinnesstämning eventuellt skulle kunna påverka resultatet. Kvalitativa studier med intervjuer innebär alltid

en risk, den intervjuade kan påverkas av dolda faktorer och av den som intervjuar (Kvale 1997).

Thurén (2002) menar att en opinionsundersökning måste bygga på ett representativt urval av personer så att inte tillfälligheten påverkar resultatet, därmed reliabiliteten. Även om vår studie är betydligt mindre än en opinionsundersökning anser vi att den är representativ i den bemärkelsen att de flesta intervjupersonerna är geografiskt utspridda. Syftet med detta var att måna om reliabiliteten. Vi ansåg inte att en enstaka familjerättsbyrå i en socioekonomisk kontext skulle räcka som resultat.

Kvale (1997) menar att människan gärna vill generalisera, även i vardagliga situationer generaliserar vi spontant. Även om vi känner att vi har lyckats fånga det som vi var ute efter, så är vi inte på något sätt ute efter att generalisera våra resultat. Det skulle vara helt omöjligt att göra en generalisering efter att ha intervjuat ett fåtal personer.

Validitet

Med begreppet validitet avser Kvale (1997) att forskaren verkligen undersökt det som var tänkt att undersöka i studien. Han menar att validera är att ifrågasätta, frågorna ”vad” och ”varför” måste besvaras före frågan ”hur”. Det är med andra ord syfte och frågeställning som måste vara överordnat metod då det gäller att pröva validiteten. Uppsatsens syfte och frågeställning är besvarad, ett rimligt antagande är att validiteten är god. Vårt sätt att måna om validiteten har varit att låta andra läsa vårt arbete för att se om vi har ställt rätt intervjufrågor i förhållande till vår frågeställning.

Resultat

Sju familjerättsekreterare intervjuades. Samtliga var kvinnor, mellan 36 -61 år. Alla utom en hade egna barn. Samtliga var socionomer och de hade arbetat mellan 10-25 år. De hade arbetat inom familjerätten och med adoptioner i stort sätt lika länge. Vissa hade vidareutbildningar såsom magisterexamen, familjeterapiutbildning, och kognitiv utbildning. Vi kunde konstatera att ålder hade stor betydelse för hur vidareutbildad man var, äldre hade genom åren hunnit utbilda sig mer. De utförde i genomsnitt fem adoptionsutredningar per år. De flesta informanter hade aldrig eller endast få gånger gett avslag på adoptionsansökan. Vid några fåtal tillfällen hade de sökande efter samråd med familjerättsekreterare dragit tillbaka sin ansökan.

Gemensamt för alla deltagarna i studien var att de arbetade utifrån intervjuer med klienten under utredningen. Alla informanter utgick ifrån NIA:s handbok som bas i sitt arbete med adoptionsutredningar. Fyra av dem använde intervjuer enligt Kälverstens intervjumetodik. Tre tog avstånd från Kälversten för att de menade att de inte kunde intervju paren tillsammans enligt den metoden. Dessa tre informanter arbetade utifrån en egen modell.

De intervjuade ansåg att man för att arbeta med adoptionsutredningar behövde kunskaper om barn och relationer, parrelationen, barnlöshetskris, anknytning och systemteori. När vi ställde frågan om vilken teori de använde så var svaret från de flesta långt ifrån självklart. Informanterna sade efter en stunds tänkande att de använde psykodynamisk teori, anknytningsteori, objektrelationsteori, kristeori samt systemteori i sitt arbete. En av informanterna hade inte funderat på vilken teori hon använde i sitt arbete med adoptioner och kunde inte ge svar på detta.

Föräldraskap i allmänhet

Här redovisas i huvudkategorier och underkategorier vad som framträtt under analysen då det gäller vad familjerättsekreterare ansåg vara viktigast då de berörde föräldraskap i allmänhet.

HUVUDKATEGORI	UNDERKATEGORI
Barnets behov	Sätta barnets behov framför sina egna Lyhördhet Tid
Tro på sin föräldraförmåga	Lita på sig själva Bäst är mamma och pappa

Barnets behov

Alla uttryckte spontant att den viktigaste föräldraförmågan för föräldrar i allmänhet var att sätta sitt barns behov i centrum.

- Sätta barnets behov framför sina egna

Alla de intervjuade poängterade starkt att det var viktigt att sätta barnens behov först och skilja dem ifrån sina egna behov.

”Man ska hålla barnets bästa för ögonen och inte låta egna vuxenbehov ta överhanden och styra för mycket”

- Lyhördhet

Vissa informanterna tyckte att det var viktigast att föräldrarna var kapabla att ge den kärlek som ett barn förtjänar. Nästan alla menade att föräldern skulle visa lyhördhet gentemot sitt barn och låta barnet utvecklas. Någon informant tillade att det är viktigt att orka leka.

”Att kunna balansera det här med att knyta an och binda de till sig, men att också kunna släppa de utåt och ge dem möjlighet att utvecklas till egna individer”

”Jag tycker att man som förälder ska vara någorlunda lyhörd och lyssna in sitt barn, se sitt barn och orka göra det”

- Tid

Några poängterade att dagens föräldrar är allt för stressande, och att barnen i dagens samhälle har alldeles för lite tid med sina föräldrar. Att spendera tid med sina barn ansågs vara en viktig föräldraförmåga.

”Att vara med sina barn, var med dem och orka med dem.....många föräldrar är idag jättestressade, barn är mest på dagis, och sällan med sina föräldrar”

Tro på sin egen föräldraförmåga

Hälften av informanter ansåg att det finns allt för många, speciellt unga föräldrar som inte litar på sin egen förmåga att vara en bra förälder. Vissa menade att det i dagens samhälle kan upplevas som svårt att lita på sin egen föräldraförmåga, när det finns experter som vet ”bättre”.

- Lita på sig själva

En del informanter menade att många föräldrar känner stor osäkerhet inför hur de skall ta hand om sitt barn.

”Många unga föräldrar tror att dagis är så mycket mer pedagogisk än vad man någonsin själv kan uppnå, det tror inte jag”

- Bäst är mamma och pappa

Vissa av informanterna poängterade extra mycket att bäst för ett barn är mamma och pappa och inte andra personer.

”Jag tror att det bästa för barn är dess mamma och pappa och inte en dagisfröken”

Adoptivföräldrar

I följande stycke presenteras vad våra informanter ansåg vara viktigast då det gäller adoptivföräldrars omsorgsförmåga.

HUVUDKATEGORI	UNDERKATEGORI
Förväntan på barnet	Stark längtan Rimliga förväntningar
Annorlunda föräldraskap	Förståelse för barnets erfarenheter Särskilda behov Lugn start Extra krav vid tonåren Kunna be om hjälp
Stabila relationer	Stark parrelation Känslomässig stabilitet Förstående nätverk

Förväntan på barnet

De allra flesta intervjupersoner uttryckte att anledningen till att adoptera skulle ske på grund av de rätta motiven.

- Stark längtan

De var väldigt avgörande för alla informanterna att de blivande adoptivföräldrarna skulle längta efter ett adoptivbarn. Hälften av informanterna menade att motivet för adoption absolut inte skall vara för att man ”vill rädda världen”.

”Att man längtar efter att bli förälder, man längtar inte efter konceptet familj, för det är en väldig skillnad, utan man längtar efter ett barn, det barnet man aldrig fick, och att det är det som styr, inga andra behov.

”Att de vill ha barn. Det är lite trixigare om de säger att de vill göra en god gärning, det gillar vi inte så mycket. Vadå god gärning? Då kan man lika gärna skänka 100 000 till barnhemmet”

- Rimliga förväntningar

Alla informanterna påpekade att det var viktigt att adoptivbarn inte skulle ersätta det biologiska barnet man inte fått. De menade att ett adoptivbarn aldrig kan uppfylla den förväntan.

”Man blir inte lycklig om man längtar så efter det biologiska barnet, inte efter barnet utan det biologiska, då kan inte ett adoptivbarn uppfylla den längtan, då blir man besviken”

Annorlunda föräldraskap

Samtliga intervjupersoner poängterade att adoptera ett barn innebär ett annorlunda föräldraskap. De ansåg att det var avgörande att de blivande adoptivföräldrarna var helt på det klara med detta.

- Förståelse för barnets erfarenheter

Alla intervjupersoner ansåg att det var viktigt för blivande adoptivföräldrar att de var väl medvetna om att barnet har en historia bakom sig. Några informanter nämnde att alla barn är barn med tidigare anknytningserfarenheter, där man oftast inte vet vad de har varit med om innan de kom till Sverige.

”Det är viktigt att inte tro att barnets liv börjar när barnet kommer, att ha med det att barnet har varit med om separationer och annat som gör att de har en särskild sårbarhet”

- Särskilda behov

En sak som alla informanterna tyckte var viktigast då det gällde adoptivföräldrar var att de skulle vara väl medvetna om att adoptivbarnet var ett barn med särskilda behov.

”Man ska ha insikter om att det är barn med särskilda behov, för att alla adoptivbarn är barn med särskilda behov, som har bott på barnhem och där man måste jobba extra noga med anknytningen. Det här är barn som ofta varit ganska självförsörjande och där behöver de fångas in och bli små igen, man får börja om från början för att knyta an ”

”Jag vet en som adopterade ett barn, han var 3-4 när han kom. Hon fick bära honom på ryggen hela tiden. Han kan ha varit 5.....för han var alldeles för tung för att bäras. Han klängde sig fast vid henne”

- Lugn start

Det var viktigt enligt några av de intervjuade att adoptivföräldrar har förståelse för att det kommande barnet kräver mycket stillhet, tid och tålmod. Det går inte att kasta in barn i nya sammanhang.

”Det fungerar inte att träffa massa människor på en gång, man kan tycka att barnet har lätt för att träffa nya människor, men det kan vara det som är problemet. På barnhemmet har de många gånger varit flera, men barnet kan vara distanslöst och gå till vem som helst, men klarar däremot inte av nära relationer”

”Vi hade en familj som ganska snabbt tyckte att barnet behövde komma in på öppen förskola, nästan precis då det kommit till Sverige. Då får man ta upp det resonemanget och säga; barnet har inte detta behovet, du kanske har behov av att träffa andra men barnet har det inte”

- Extra krav vid tonåren

De flesta informanter nämnde att det var viktigt att adoptivföräldrarna var väl förberedda mentalt och väl rustade på att det eventuellt kunde bli väldigt krävande då adoptivbarnet kommit upp i tonåren. Informanterna menade att risken för detta var större för adoptivbarn än för biologiska barn.

”Det ställs på något sätt på sin yttersta spets det här med adoptivbarn, identitet, rötter och sådana saker, de ska man kunna klara av på ett bra sätt. Under stormiga tonår ska man kunna stå pall”

Några av informanterna gav exempel på vad man som adoptivförälder måste vara beredd på att få höra t.ex.

”Varför gav du inte min mamma 100 000 så kunde jag vara kvar hos henne!, sådana problem kan vi prata med adoptivföräldrarna om”

- Kunna be om hjälp

De allra flesta informanterna var överens om att de allra flesta personer som ansöker om att få adoptera är människor som har ordnat omkring sig. De väldigt kapabla att ta emot ett barn. Alla menade dock att det är mycket viktigt att adoptivföräldrarna skall kunna be om hjälp i olika situationer.

”Att man inte tror att man kan klara allting själv, och ha krav på sig att man ska vara den där godkända perfekta föräldern, som många tror att man måste vara ett snäpp bättre än de flesta andra, alltså att man har förmågan att söka hjälp”

Stabila relationer

Att man som adoptivförälder skulle vara en stabil person med stabila relationer kring sig var ett tema som kom upp under alla intervjuerna.

- Stark parrelation

När våra adoptanter pratade om adoptivföräldrar utgick de alltid ifrån att det handlade om par, en mamma och en pappa. De menade att det var grundläggande att paren hade en stabil och stark relation.

”Hur man hanterat livskriser som par och hur man hanterar det, är det som är basen för mig”

”Man tar vid intervjun upp parets sexualitet, många undrar varför vi är där och pillar, det gör vi för att checka av, ska det här barnet ersätta något annat.....en dålig relation, så detta ger svaret på andra saker kan man säga.

- Känslomässig stabilitet

Flera av informanterna ansåg att det var av stor vikt för adoptivföräldrar att ha en god bakgrund. Om det varit så att den sökande haft en egen svår barndom var det viktigt att denna var bearbetad.

”Man överför ofta det man själv har upplevt”

- Förstående nätverk

Det var flera informanter som sade att det var viktigt att barnet kommer till en familj vars nätverk är förstående och stöttande, där barnet är accepterat.

”Att man har ett nätverks som barnet kan känna sig välkommen till....., det tror jag är det bästa för barn”

Levnadsförhållande

Här redogörs vad deltagarna ansåg vara viktigast då de gällde adoptivföräldrars levnadsförhållande. Alla talade mycket om barnets rätt att växa upp som alla andra i dagens samhälle. De sa sig ha ett barnperspektiv i dessa frågor. Med detta menade de att det är viktigt att försöka leva sig in i barnets situation och ha frågan i huvudet; hur skulle jag själv vilja växa upp? Informanterna ansåg sig ha ett stort ansvar för att ge barnet det bästa.

HUVUDKATEGORI	UNDERKATEGORI
Normalitet	Två är att föredra Vanlig familj
Homosexualitet	Barnets behov Ytterligare en svårighet
Ensamstående	Godkänd situation En måste vara stark som två Tillgång till nätverk
Stabil social situation	Barnvänlig miljö Lik alla andra

Normalitet

Alla informanterna sa att det som kan betraktas som normalt var det bästa för barn.

- Två är att föredra

Samtliga informanter tyckte att det är bättre för barnet att komma till familjer med två föräldrar i första hand. Alla ansåg att det är bäst för barnet att ha föräldrar av båda könen.

”Jag föredrar en mamma och en pappa. Är man två personer som finns till hands så finns den andre och man kan avlasta varandra i det här föräldraskapet och man har någon att dela bekymmer med och det är klart det gagnar barnet”

- Vanlig familj

Det bästa för barn poängterade alla informanter var en familj, som inte skilde sig allt för mycket ifrån mängden.

”En familj som ändå är rätt så vanlig familj, som smälter in i samhället, det tror jag är det bästa för barn”

Homosexualitet

Så gott som samtliga informanter var negativt inställda till homosexuellas rätt att provas som adoptivföräldrar. En av dem ansåg dock att det inte förelåg någon skillnad alls mellan homosexuella och heterosexuella då det gällde adoption.

- Barnet behov

Nästan alla ansåg att sexuell läggning inte avgör om man är en bra förälder. Däremot ansåg de flesta att barnet får bättre förutsättningar genom att ha en förälder av varje kön i dagens samhälle, eftersom en mamma och pappa betraktas som normalt.

”I debatten tycker jag att det blivit mycket av en jämställdhetsfråga, homosexuellas lika rättigheter som hetero, och det kan man ju tycka att varför inte, om man har det perspektivet, men har man barnperspektivet är jag tveksam”

- Ytterligare en svårighet

Några av informanterna tryckte på det här med att barnet redan har ett utanförskap, bara genom att vara adopterad och att komma från ett främmande land. Man ansåg att om homosexuella adopterar är det mycket som skall ”klicka” för att barnet skall få det bra.

”Fortfarande är det väldigt mycket tabu och utanförskap och jag tror att det är en belastning för adoptivbarn, eftersom de har ett utanförskap redan”

Ensamstående

Alla informanter tyckte att två föräldrar var det bästa för det adopterade barnet. Även om ensamstående inte ansågs lika idealiska som adoptivföräldrar som gifta par, så ansåg de flesta informanter att det var en accepterad familjekonstellation. De var dock överens om att mycket högre krav ställdes på ensamståendes livssituation.

- Godkänd situation

”I Sverige är det en jättevedertagen familjesituation och bild”

Informanterna ansåg att till skillnad ifrån homosexuella så är ensamstående inte en familjebild som avviker från det normala i samhället.

- En måste vara stark som två

Informanterna var helt eniga om att de ensamstående inte är lika resursstarka som det ideala paret, man och kvinna.

”De ensamstående måste nästan alltid ha den bästa kvalitén, de måste ensam ta allt ansvar”

- Tillgång till nätverk

Alla informanterna var överens om att när det gäller ensamstående är tillgång till ett stödjande nätverk av oerhört betydelse.

”De skall inte ha 100 vänner, men de skall ha ett nätverk som kan stödja dem, om de blir sjuka eller om de behöver barnvakt. Det får inte vara vilka vänner som helst, utan barnet måste kunna utveckla en relation till någon. Det är inte lätt att ställa upp för en vän på det här sättet, och det är jätte många gånger ensamstående kvinnor inte har tillräckligt nätverk”

Stabil social situation

Informanterna var eniga om att det var viktigt att de blivande adoptivföräldrarna hade en stabil social situation. De flesta ansåg att adoptivföräldrarnas inkomst inte hade någon större betydelse, så länge ekonomin var stabil och de kunde försörja sina barn. Dock poängterade de att de sökande oftast hade mycket god ekonomi.

- Barnvänlig miljö

Alla informanter ansåg att det var viktigt att man hade en barnvänlig miljö i hemmet och runt omkring sig. Barnet skall ha tillgång till lekkamrater och inte vara isolerad från samhället.

”De måste ha en lägenhet eller hus som gör att de kan ha barn, och det har nästan alla”

- Likt alla andra

Att ha en social situation lik andras nämnde ansåg flera informanter vara viktigt. Två av informanterna var något kritiska till att barnet skulle växa upp i en mycket välbärgad familj, eftersom detta kan leda till utanförskap.

”Det är viktigt att barnet ska känna sig som alla andra, är föräldrarna väldigt rika eller så kan det vara ytterligare en belastning, tror jag”

Avslag

Här redovisas vad informanterna ansåg vara skäl för avslag. Som tidigare nämnts så gavs det mycket sällan avslag i praktiken, utan familjerättsekreterare kunde vid några tillfällen avråda klienten om att adoptera.

HUVUDKATEGORI	UNDERKATEGORI
Inte tillräcklig förberedd	Bristande kunskap Bristar i parrelationen Obearbetad barnlöshet
Att inte ha självkänedom	Omogenhet Egna behoven för stora
Ålder	Finnas kvar för barnet Orka med barnet
Ohälsa	Oförmåga Att inte finnas kvar

Inte tillräckligt förberedd

Informanterna menade att om man efter adoptionsutbildningen och samtal inte var tillräckligt förberedd på att ta emot ett adoptivbarn, så kunde det vara ett skäl till att ge avslag.

- Bristande kunskap

Flera av våra informanter ansåg att det kunde vara skäl för avslag om man inte hade tillräckliga kunskaper om det blivande adoptivbarnets behov.

”Att inte ha insikt om det blivande barnets behov, det är ett skäl”

- Bristar i parrelationen

Våra informanter var överens om att stora brister i parrelationen kunde vara skäl för avslag.

”Ett avslag skulle jag kunna ge om ett par inte är samspelade. Ingen kommunikation, relationen verkar inte vara så stark ...för mig är detta någonting viktigt, hur relationen ser ut”

- Obearbetad barnlöshet

Vissa informanter ansåg att skäl till avslag var om man inte hade bearbetat sorgen över att inte kunna ha fått ett biologiskt barn. Detta var något som alla informanter tog upp i sin diskussion med paren.

”Om jag får en känsla av att man inte riktigt har bearbetat den här sorgen , att få egna biologiska barn , på ett sätt som jag inte tycker är riktigt klart så att man hoppar på det här med adoption lite för snabbt, då blir jag orolig”

Att inte ha självkänedom

Nästan alla deltagarna tyckte att brister i självkänedom samt oförmåga att förstå vad det innebär att adoptera kunde vara skäl till avslag.

- Omogenhet

Informanterna menade att det var viktigt att de blivande adoptivföräldrarna hade en personlig mognad, dvs. hade självkänedom om ens egen förmåga att bli adoptivförälder. Omogenhet såg vissa informanter som en brist i föräldraförmågan och som en möjlig anledning till att ge ett avslag.

”Jag vet att jag träffade en kvinna en gång som var så otroligt omogen, hon pratade om barn...det skulle ju vara så fint att sätta på honom en fluga...en pojke skulle det va.. en fluga...hon var så omogen”

- Egna behoven för stora

De allra flesta intervjuade beskrev att ett skäl till avslag kan vara att klienterna brister i den empatiska förmågan och att de egna behoven var för stora.

”Vi kunde inte se att det fanns förmåga till den känslomässiga närhet som krävs och förmågan att sätta sig in i en annan människas situation, de egna behoven var så väldigt stora”

Ålder

Alla informanter ansåg att hög ålder kan vara ett hinder och ge skäl för avslag. Det var dock inte så många som givit avslag på grund av detta i praktiken.

- Finnas kvar för barnet

Många intervjuade menade att föräldern skall finnas kvar för barnet hela dess uppväxt. Det var även önskvärt att barnets ålder står i proposition till föräldrarnas och att åldersfördelningen i familjen liknar en vanlig biologisk familj så mycket som möjligt.

”Föräldrarna är i och för sig äldre idag, men sedan skall man kunna vara med i sina barns vuxenliv också, allting är på något sätt viktigare när man har ett adoptivbarn”

- Orka med barnet

Vissa informanter uttryckte att ett skäl till avslag gällande hög ålder var att man som förälder måste orka med att leka och ta hand om sitt barn. Att även orka med adoptivbarnens tonårsperiod, ansågs vara viktigt.

”Förutsättningarna skall vara så goda som möjligt. En 65-åring kanske inte skall ha ett tonårsbarn, man orkar ju inte lika mycket”

Ohälsa

Alla informanter tyckte att ohälsa kunde vara skäl för avslag. Vissa av informanterna pratade om fysisk ohälsa, andra valde att prata om psykiska besvär som kunde vara anledning att ge ett avslag.

- Oförmåga

Sjukdomstillstånd som kan påverka föräldraförmågan under längre tid var allvarligt och skäl till avslag, ansåg somliga informanter.

”Om man har en sjukdom som föranleder att man inte kan ta hand om ett adoptivbarn, det är ett skäl”

- Att inte finnas kvar

Vissa informanter pekade på betydelsen av att adoptivföräldern finns kvar i livet för barnet. De ansåg att vissa sjukdomar ökade risken för att barnet skulle bli lämnat genom dödsfall. Någon menade att man vet ju i och för sig inte vilken dag som är den sista för någon människa, men man skall undvika att placera ett barn i en familj där det finns en synlig risk.

”Det skall inte vara så att man ramlar bort i återfall i cancer eller har ett handikapp där hela familjens atmosfär tas upp av det här handikappet eller så”.

Beslutsfattande

Här presenteras vad familjerättssekreterare hade för syn på beslutsfattande och ansvar. Att ha klar insikt om sina värderingar och medvetenhet ansågs ha ett starkt samband med att arbeta professionellt. Vid beslutsfattande ingår alltid maktutövning, oavsett om det är gynnande beslut eller avslag. Familjerättssekreterarna tyckte att det var viktigt att ha ett gott förhållningssätt till makten, via medvetenhet om den, samt skapa så god rättsäkerhet som möjligt för de sökande. Många gånger ansåg de makten vara svår, eftersom deras beslut i högsta grad påverkar människors liv. Svårigheter vid beslutsfattande sade våra informanter

vara att ge avslag och när man gav ett medgivande trots att man inte kände sig helt säker på det.

HUVUDKATEGORI	UNDERKATEGORI
Att ha insikt om sina värderingar	Medvetenhet Att vara professionell
Makt	Vara medveten om sin makt Rättsäkerhet
Svårigheter i beslutsfattande	Att ge avslag När man inte kan avslag När magkänslan säger att något inte stämmer

Att ha insikt om sina värderingar

Alla informanter var överens om att var viktigt att ha insikt om sina egna värderingar och hur dessa påverkade det dagliga arbetet.

- Medvetenhet

Flertal av informanterna pratade om hur viktigt det var att vara medveten om den bakgrund och kunskap som de bar med sig. Många menade att det var viktigt att förstå vad det är som formar ens person och att man reflekterar sina åsikter och börja fundera över vad det är som ”spökar hos dem själva”. Speciellt då de kände obehag för personer eller situationer.

”Mina värderingar... det synsätt som jag har, det bygger ju på mig, naturligtvis som människa. Mina värderingar min kunskap bor ju i min kropp, så visst har jag med mig det när jag gör mina bedömningar, men jag får vara vaksam på det”

”Hela det sociala arbetet handlar om det, att vara medveten om sin ryggsäck och vad är det som styr mig”

”Ja det handlar om att vi är människor, och självklart kommer våra personliga värderingar in, man uppfattar människor på olika sätt och där kan man diskutera om det kan bli olika beroende på vem man träffar”

- Att vara professionell

Samtliga informanter såg det som självklart och viktigt att egna värderingar just fick vara egna, och att det är självklart att förhålla sig professionellt. Däremot var alla väl medvetna om att egna värderingar trots allt speglar det praktiska arbetet, eftersom något annat vore omöjligt då man använder sig själv som redskap.

”Mina värderingar, jag det är klar att de påverkar, det är ju jag som utreder, det är ju vad jag upplevt som jag förmedlar vidare, men man får ju hoppas att man är såpas mogen och professionell, så att inte värderingarna styr mig i beslutsfattandet”

”Är jag jättepédant hemma och har väldigt ordning och reda och kommer hem till någon där det ser riktigt bohemiskt, då skulle det vara riktigt illa. I sådana anseenden är man professionell, man får börja fundera...vad är det som spökar hos mig själv”

Makt

Makt att utreda och i viss mån bestämma vem som ska skulle bli adoptivföräldrar uttryckte våra informanter på olika sätt. Majoriteten menade att makt kan vara något positivt om man använde den på rätt sätt. Andra uttryckte att det ibland kändes olustigt att vara den som fattade beslut eftersom det var väldigt avgörande för de sökande.

- Vara medveten om sin makt

Många av informanterna tyckte att de hade makt vid beslutfattande. De ansåg vara nödvändigt att vara medveten om den. Några informanter tyckte inte att de hade så mycket makt eftersom de bara lade grund för förslag. Någon uttryckte att det är nämnden som har den största och avgörande makten.

”det har hänt att man genom åren träffat socialsekreterare som säger; att det här med makt det är inget för mig, då tänker jag, vad gör du här? Har man den inställningen att man inte har någon makt, då utövar man makten på ett dåligt sätt”

”Fattar beslut gör jag egentligen inte, utan jag lägger ett förslag. Men det är klart..att lägga ett förslag, där har jag ju egentligen väldigt stor makt”

- Rättsäkerhet

Några av de intervjuade sade att de hade förmånen att arbeta två vid svårare bedömningar. De ansåg att det är en rättsäkerhet för de människor som kommer och ansöker om att få adoptera ett barn. De påpekade att det är bra om adoptanten inte bara blir känd genom endast en människas personliga åsikter. Det kunde t.ex. handla om att göra säkrare bedömningar och därför uppskattade de att arbeta i par.

”Att jobba två, det är kanon! Det är också en rättsäkerhet,, tycker jag för de människor som kommer hit, så att man inte bara är känd genom en människas personliga åsikter. Man har ju olika syn på saker”

”Vi vill ha fler hållpunkter så att det inte ska bli fler personliga bedömningar”

Svårigheter i beslutsfattande

Alla informanter utan en nämnde svårigheter som kunde uppkomma vid utredningarna. Särskilt poängterades svårigheterna då det inte kändes rätt att ge ett medgivande eller vid avslag.

”Makten är svår. Om jag tycker att någon är dum eller för pedantisk eller vad det nu kan vara, det påverkar ju. Det påverkar ju också vad jag skriver och beskriver, det är ju vad jag ser”

- Att ge avslag

Flera av informanterna ansåg att det var tufft att inte ge de sökande ett medgivande till adoption. De menade att de krävdes mycket för att ge avslag. Dock var det någon som inte ansåg sig ha några svårigheter med det. Vissa talade om för paret hur de kände och ställde därmed mer frågor till de sökande för att få en bättre bild.

”Det är så svårt att ge avslag, jättesvårt, det är nått bland det värsta man gör när man ger avslag på en sådan här ansökan... dom kommer med förhoppningar, från sjukvård och överallt, så kommer dom till oss... inte ens det hoppet...på något sätt sågar man benen av människor som redan ligger, det känns tufft”

- När man inte kan ge avslag

De intervjuade sa att deras åsikter och tankar i stort sätt alltid stämde överens med lagar och riktlinjer kring adoption. När det gällde homosexuellas rätt att adoptera var hälften av våra informanter oeniga med lagen. Man ansåg inte att de skulle få adoptera men de var ändå tvungna att utreda homosexuella på samma villkor som andra, vilket vissa ansåg vara en svårighet.

”När det gäller det här med ensamstående och homosexuella och så, det får jag ju inte låta påverka, dem går jag ju in och bedömer, de har ju samma rättighet som alla andra. Jag måste hålla mig till lagstiftning, även om jag skulle tycka att det är fel”

- När magkänslan säger att något inte stämmer

Alla informanter nämnde känsla eller som många uttryckte det magkänsla då de träffade paren som något ofrånkomligt. Många nämnde det i positiva termer, att man känner när paren kan bli bra adoptivföräldrar. Hälften hade haft erfarenheten av att känna en osäkerhet kring om de skulle ge ett medgivande, då det inte fanns något att ta på, ingen riktig grund att ge avslag för.

”Då handlar det om att det inte finns tydliga, inga jättestarka skäl till att vi kan ge avslag sådär, det är mer en...Det är när magkänslan inte känns helt okej, men jag kan ju inte ge avslag för att min magkänsla säger att det känns fel. Jag kan säga att det känns inte som jag är helt säker på att ni kommer klara detta eller det känns som att det är något som ni inte berättar”

Diskussion

I detta kapitel kommer vi att diskutera resultatet utifrån våra frågeställningar. Vi kommer även att reflektera resultaten utifrån bakgrund, tidigare forskning och teoretiska perspektiv.

Vilka faktorer tycker familjerättssekreterare är viktiga då det gäller föräldraskap i allmänhet och i synnerhet hos adoptivföräldrar?

Våra informanter ansåg att den viktigaste föräldraförmågan då det gäller föräldraskap i allmänhet var att sätta barnets behov i centrum. Att sätta barnets behov framför sina egna behov, att vara lyhörd och ta sig tid ansåg vara grundläggande och önskvärt hos alla föräldrar. Ur ett anknytningsteoretiskt perspektiv kan man se dessa faktorer som grundläggande för att barnet skall kunna få en trygg anknytning. Broberg (2004) säger att lyhördhet för barnets signaler är en av de viktigaste faktorerna i föräldrars omvårdnadsförmåga. För att omvårdnadsfunktionen skall vara tillfredställande måste föräldern bl.a. vara uppmärksam på barnets grundläggande behov, och sätta dessa framför sina egna (Broberg, 2004). Några informanter menade att barn i dag spenderar allt för lite tid med sina föräldrar, och att föräldrar inte vågar lita på sin egen föräldraförmåga. Informanterna tyckte att mamma och pappa är det bästa för barnet och de framhöll vikten av att även föräldrarna förstod innebörden av att ingen annan kan ersätta dem. Hela anknytningsteorin bygger på samspelet mellan barn och förälder, anknytningspersonen byts inte ut, anknytningsrelationen är betydligt djupare än så (Broberg 2004).

Alla våra informanter var överens om att adoptivföräldraskap innebär ett annorlunda föräldraskap. En viktig fråga var att adoptivföräldrarna skulle ha förståelse för att adoptivbarnen var barn med tidigare erfarenheter. Barnet har förlorat anknytningspersoner och har en bakgrund som ofta är okänd. Att knyta till sina nya adoptivföräldrar kan ta tid för det lilla barnet. De intervjuade poängterade att det är viktigt att man ger barnen en lugn start, att man inte kastar in dem i nya sammanhang så fort de kommit till Sverige. För adoptivbarn är det extra viktigt att de hinner utveckla en relation och tillit till sina föräldrar. I denna kontext kan man reflektera över att viss forskning visat att adoptivmödrar är mindre sensitiva mot sina adoptivbarn, om man jämför med biologiska mor- barn relationer (Juffer och Rosenboom 1997). I den tidigare forskningen har man även dragit slutsatsen att barnhemsvistelsens längd påverkar frekvensen av anknytningstörning hos adoptivbarn (Rutter m.fl. 1998). I Bowlbys tidigare arbeten som visar att studier av barn som tillbringat sina första år på barnhem av låg kvalitet med täta byten av vårdare och utan möjlighet att forma en anknytningsrelation, drabbas av långsiktiga, i värsta fall permanenta psykiska skador. Dessa barn, menar Bowlby får senare i livet en oförmåga att knyta ömsesidiga relationer. De får även en kraftig förhöjd risk för allvarliga utagerande beteendeproblem (Ref. i Broberg 2004).

Våra informanter sade även att alla adoptivbarn var barn med särskilda behov och det var viktigt för adoptivföräldrarna att vara medvetna och förbereda på detta. Då adoptivbarnen är barn med särskilda behov är det en väldigt viktig fråga att man inte försöker vara en perfekt förälder utan söker hjälp när det behövs, sade de. Att det numera sedan 1 Januari 2005 är obligatoriskt att gå föräldrautbildning, visar hur viktigt kunskapen är om att adoptivföräldraskap är ett annorlunda föräldraskap. De intervjuade poängterade även att det kunde bli mycket konfliktfyllt mellan adoptivföräldrarna och adoptivbarnen då barnen kom upp i tonåren. Även här ansåg familjerättssekreterarna det vara viktigt att förstå och vara medveten om att det handlade om större frågor än med biologiska barn. Ser man till forskningen så stämmer detta. Den visar att adoptivbarn är överrepresenterade på institutionsvård om man jämför med resten av den svenska befolkningen (SOU 2003:49, Volym 2). Särskilt tonårstiden innebär ökade svårigheter på grund av identitetsproblem. Vissa forskare har funnit att adopterade både i skolåldern, tonåren och som unga vuxna visat en ökad förekomst av psykiska problem, självmordsförsök, missbruk och asocialitet. Ankomstålder hos barnen och svåra upplevelser före detta har även visat sig hänga samman med frekvensen av psykisk ohälsa (SOU 2003:49, Volym 2).

Ytterligare en faktor som informanterna ansåg vara viktig då det gällde adoptivföräldrar var att de hade stabila relationer. Stabilitet i parrelationen, nätverk och att ha en stabil känslomässig förhållning till sin bakgrund var en av sakerna som nämndes. Broberg (2004) menar att föräldraförmågan är beroende av de egna uppväxterfarenheterna. Mycket talar för att föräldrars erfarenheter av sina egna föräldrars känslomässiga tillgänglighet under barndomsåren har stor betydelse för hur de i sin tur möter sina barn (George & Solomon, 1999). Som en av våra informanter påpekade så överför man ofta det man själv har upplevt. Familjerättssekreterarna lade även mycket tid på att försöka ta reda på om parrelationen var stark och stabil, det ansågs vara mycket viktigt att inte föräldrarna skiljer sig då barnet växer upp. Broberg (2004) menar att forandet av anknytningen är en rejäl investering. Därför är det viktigt att man skapar bättre garantier för långsiktiga relationer. De intervjuade såg ansåg även att det var viktigt att ha ett förstående nätverk som barnet kunde känna sig accepterat hos. Det ansåg också vara mycket viktigt att föräldrarna hade bearbetat sin barnlöshet, och inte trodde att ett adopterat barn skulle kunna ersätta ett biologiskt.

Vilka levnadsförhållanden anser familjerättssekreterare vara särskilt viktiga hos adoptivföräldrar?

Samtliga familjerättssekreterare menade att barns utvecklingsbehov är i fokus då det gäller adoptivföräldrarnas levnadsförhållande. Alla informanter ansåg att de viktigaste levnadsförhållandena var att adoptivföräldrarna kunde erbjuda adoptivbarnet stabilitet och normalitet, och att barnet i första hand fick växa upp med en mamma och en pappa. De ansåg inte att god ekonomi var viktigt så länge den var stabil och man kunde försörja ett barn. Några nämnde dock att det kan leda till utanförskap för ett adoptivbarn att växa upp i en allt för välbärgad familj. Forskning har visat att adoptivföräldrar lever under bättre socioekonomiska förhållanden än genomsnittsföräldrar (SOU 2003:49, Volym 1). Emellertid har viss forskning visat att det finns en liten ökning när det gäller risken att de adopterade ska utveckla sociala problem i adoptivfamiljer med högre social ställning jämfört med adoptivbarn i familjer med lägre social ställning (Lindblad 2004). Det finns även studier om adoptivfamiljer, som talar för att högre social status kan medföra ökad risk för problem i skolan, man har sett samband mellan hög social status och låga skolprestationer (Lindblad 2004). Ur ett anknytningsperspektiv har man sett att möjligheten att utveckla en positiv anknytning är delvis beroende av familjens livsvillkor och förutsättningar i form av exempelvis ekonomisk situation, kulturell bakgrund, socialt nätverk och föräldrarnas relation (Hindberg, 2004).

Normalitet, att barnen fick leva i en barnvänlig miljö och som andra var en viktig fråga för informanterna. Detta var något som också diskuterades i relation till ensamstående och homosexuellas rätt att ansöka om att få bli adoptivföräldrar. Ensamstående sågs inte som ett problem i sig, eftersom många barn lever med en ensam förälder men informanterna ansåg att de inte var lika resursstarka som två föräldrar, en mamma och en pappa. Det ansåg särskilt viktigt för ensamstående föräldrar att ha ett stabilt och stöttande nätverk. Broberg (2004) menar att i lyckliga fall har barnet fått möjlighet att skapa anknytningsrelation till 3-5 personer. Han menar att ett sådant barn är mindre utsatt om någon av relationerna av någon anledning skulle svikta. Detta är något som ensamstående har svårt att leva upp till, menade vissa av familjerättssekreterarna, få ensamstående har ett nätverk som alltid ställer upp i alla lägen. Homosexuella adoptivföräldrar ansågs av de intervjuade vara jämställda heterosexuella föräldrar beträffande omsorgsförmågan. Däremot ansågs det ur ett "normalitetsperspektiv" inte vara det bästa för barnet. De menade att vara adopterad redan är en påfrestning för barnet och att växa upp med homosexuella föräldrar skulle innebära en extra påfrestning, vilket leder till ökat utanförskap.

Vilka skäl kan ligga till grund för ett avslag på en adoptionsansökan enligt familjerättssekreterarna?

Familjerättsekreterarna sade att ett stort skäl för avslag var att adoptivföräldrarna inte var tillräckligt förberedda. Det kunde röra sig om att de inte bearbetat sorgen över att inte kunna få biologiska barn. Det kunde även handla om att de hade bristande kunskap om vad det innebär att adoptera eller brister i parrelationen. Hindberg (2004) menar att små barns anknytningsmönster påverkas starkt av exempelvis om föräldrarnas relation präglas av värme och trygghet eller av aggressivitet och fientlighet. En riskfaktor som kan orsaka svårigheter i relation till barnen är störda föräldrarelationer.

Flera informanter menade att skäl för avslag kunde vara att inte ha självkänedom. Omogenhet och att de egna behoven var för stora nämndes som grund. Dessa skäl för avslag kan ses i skuggan av vad som krävs av föräldrar i allmänhet. Om ett adopterat barn skall kunna utveckla en trygg anknytning krävs det att föräldrarna är stabila i sig själva, och har en omsorgsförmåga som är adekvat. Broberg (2004) menar att föräldern skall ha förmåga att förmedla att barnet har en egen rätt att existera, att föräldrarna är beredda att sätta sina egna behov åt sidan för att finnas till för barnet.

Samtliga intervjuade nämnde att hög ålder var ett skäl till avslag på adoptionsansökan. Anledningen till att de såg ålder som ett problem berodde på att de ansåg att adoptivföräldrarna måste finnas kvar i livet och orka med adoptivbarnet ända upp i vuxenlivet. Detta kan man även utläsa i NIA:s handbok (1997) som alla informanterna använde i sitt arbete med adoptionsutredningar. NIA anser att hög ålder måste ses i relation till det växande barnets behov. De anger att ett medgivande om adoption inte bör ges till personer över 45 år. Även i förarbeten (Prop. 2003:04:131) till 6 kap 12 § Socialtjänstlagen nämns ålder. Där står det att en riktpunkt för de som vill adoptera får vara högst 42 år, då ansökan till socialnämnden görs. Dock nämns det att ålder får prövas i det enskilda fallet (Prop.2003:04:131). Ur ett anknytningsteoretiskt perspektiv är inte hög ålder avgörande för om barnet knyter an och utvecklar en trygg anknytning eller inte. Anknytning handlar om samspel mellan förälder och barn, där en god föräldraförmåga är att på ett flexibelt sätt kunna finna lösningar i vardagliga situationer (Broberg 2004). Hög ålder kan vara negativt i den bemärkelsen att det inte finns tillräckligt med kraft och ork för att ta hand om ett barn, vilket våra informanter även nämnde.

Ohälsa, både psykiskt och fysiskt hos sökande ansåg våra informanter vara skäl för avslag. De menade att ohälsa kunde leda till oförmåga att fungera som förälder och risken att kanske inte finnas kvar för barnet, genom t.ex. dödsfall. Hindberg (2004) menar att psykiska sjukdomar kan påverka förmågan till anknytning och samspel mellan föräldrar och barn. I propositionen (2003/04:131) till 6 kap 12 § SoL står det att det är viktigt att de sökande har ett sådant fysiskt och psykiskt hälsotillstånd som gör att de kan fungera fullt ut i föräldrarollen under adoptivbarnets hela uppväxt. I NIA:s handbok (1997) står det att det bör undvikas att placera barn hos familjer där längre sjukskrivningar och sjukhusvistelse för någon av adoptivföräldrarna gör att de inte kan tillgodose barnets behov av närhet och omhändertagande. De skriver även att funktionsnedsättningar av olika slag måste bedömas ifrån fall till fall, men det är krävbart att adoptivföräldrarna, enskilt, har förmåga till en nära och kontinuerlig fysisk och psykisk kontakt med barnet.

Hur ser familjerättssekreterarna på sina egna värderingar och ansvar vid beslutsfattandet?

Informanterna var överens om att det är viktigt att ha insikt om sina värderingar i arbetet med adoptionsutredningar. De ansåg att det var viktigt att vara medveten om sin bakgrund och kunskap eftersom detta påverkar det praktiska arbetet. Ur ett beslutsfattande psykologiskt perspektiv styrks detta av Hastie & Dawes (2001) som säger att människan låter det förflutna påverka beslutsfattandet. Våra informanter menade att det var viktigt att förhålla sig professionellt och reflektera över sitt eget tankesätt och varför man har olika värderingar.

Samtliga informanter tyckte att de hade ett stort ansvar i sitt arbete med adoptionsutredningar. Att man har makt vid beslutsfattande var nästan alla familjerättsekreterarna överens om att de hade. De uttryckte makten i både negativa och positiva termer. Dock menade vissa informanter att de inte hade den slutliga avgörande beslutsmakten, eftersom det är nämnden som fattar det avgörande beslutet. Att vara medveten, och att ha ansvar för sin makt ansåg somliga av de intervjuade vara en förutsättning för att kunna använda makten rätt. Många informanter tänkte på klientens rättsäkerhet vid beslutsfattande. De menade att de kändes tryggt om de arbetade två för att diskutera hur de uppfattat situationer och tankar och inte se de sökande utifrån endast en persons personliga åsikter. Någon menade även att det skulle behövas fler hållpunkter vid adoptionsutredningarna för att öka rättsäkerheten. Ur ett anknytningsteoretiskt perspektiv är det begripligt att familjerättssekreterarna har det svårt då det är ett stort ansvar att besluta om de sökande har en tillräckligt god omsorgsförmåga om ett barn som endast finns i tanken.

De allra flesta informanter nämnde svårigheter som kunde uppkomma vid adoptionsutredningarna. En av dessa svårigheter ansåg flera vara att ge avslag på en adoptionsansökan, flera informanter sade att de kände medlidande med de adoptionssökande. Vissa beslut kan ur ett beslutsfattande perspektiv upplevas som svårare för beslutsfattaren att ta, speciellt då de är känslomässigt påfrestande (Lundén, 2004).

De flesta familjerättsekreterarna har mycket sällan, eller aldrig givit avslag på adoptionsansökan. Ur ett beslutsfattande perspektiv, kan man reflektera över om detta hör samman med social kontext, att beslut är baserade på vana, vi beslutar så som det förväntas av oss och så som vi brukar besluta. (Hastie, Dawes, 2001).

Ytterligare en svårighet som de intervjuade nämnde var de gånger då lag inte stämde överens med deras värderingar, detta framkom speciellt då det gällde homosexuellas rätt att adoptera. De sade dock att deras värderingar och beslut oftast stämde överens med lagar och riktlinjer kring adoption, främst med NIA: s handbok. Här är det viktigt att påpeka att den aktuella handboken är utgiven 1997, dvs. innan homosexuella jämställdes gifta par då de gällde rätten att adoptera. Lundén (2004) menar att en faktor som har visat sig ha betydelse i beslutsfattandet är kunskapsinhämtningen och hur den är formulerad. Det är tänkvärt att detta skulle kunna leda till att värderingar förändras då lagen har ändrats, i alla fall på sikt.

Alla familjerättssekreterarna talade om känslan, hur den har verkan på dem i kontakten med de sökande. Många kallade detta för magkänsla, känslan som bara finns där, som talar om för familjerättssekreteraren om det är lämpliga sökande eller om det är något som inte står rätt till. De menade att känslan var påtaglig, men det fanns inget som de kunde peka på som gav skäl till avslag. Enligt beslutsfattandets psykologi är beslut baserade på de tänkta konsekvenserna av beslutet (Hastie, Dawes, 2001). Ett antagande kan vara att denna dåliga

magkänsla beror på att familjerättssekreterarna inte tydligt nog kan se de sökande i rollen som förälder, de kan inte se de konsekvenser som ett medgivande till adoption leder till för det barn som skall växa upp i de sökandes familjekontext. En informant uttryckte detta genom att hon ibland kunde undra hur det egentligen skulle gå för barnet.

Hur förhåller sig de faktorer som familjerättsekreterare tycker är viktiga för adoptivföräldrar till anknytningsteorin?

Anknytningsteorin innefattar barnets anknytning till sin vårdnadshavare, och visar likaså den omvårdnadsfunktion som föräldern skall ha då det gäller att tillgodose barnets behov (Broberg m.fl.2006). Anknytningsteorin är den enda evidensbaserade kunskap som familjerättsekreterarna har att tillgå då det gäller att undersöka om en person har den omsorgsförmåga som krävs för att adoptera. Killén (2003) menar att de kognitiva och känslomässiga föräldrafunktionerna är de som är mest väsentliga då man skall bedöma föräldrars omsorgsförmåga. Killén (2003) nämner att det är viktigt att ha realistiska förväntningar om vilka behov ett barn kan tillfredställa. Informanterna menade att det var oerhört viktigt att ha rimliga förväntningar på det blivande adoptivbarnet. Alla informanter påpekade att det var viktigt att adoptivbarn inte skulle ersätta det biologiska barnet man inte fått. De menade att ett adoptivbarn aldrig kan uppfylla den förväntan. Samtliga av de intervjuade menade att det är viktigt för adoptivföräldrar att ha förståelse för barnets erfarenheter och att var de är väl medvetna om att barnet har en historia bakom sig. Några av informanterna nämnde att alla adoptivbarn är barn med tidigare anknytningserfarenheter och att man ofta inte vet vad de har varit med om innan de kom till Sverige. Några av informanterna sade att det är viktigt att barnet får en lugn start, stillhet, och tillfälle att knyta an till sina adoptivföräldrar. Informanterna menade att det inte går att kasta in adoptivbarnet i nya sammanhang då barnet har kommit. Att ha rimliga förväntningar ansågs vara av stor betydelse. Stora krav ställs därmed på adoptivföräldrarnas omsorgsfunktion. Detta hör även samman med den omvårdnadsfunktion som Killén (2003) lyfter fram; att kunna känna empati med barnet.

Killén (2003) menar att det är viktigt att föräldrar har barnets behov framför sina egna behov. Detta var något som informanterna lyfte fram. Informanterna menade att det inte är lämpligt att adoptera om man vill tillgodose sina egna behov. Det kunde t.ex. handla om att ha omogna förväntningar på barnet eller att den sökande har för hög ålder. De intervjuade menade att barnets behov alltid skall stå i centrum vid adoptionsutredningar, och att de sökandes behov alltid måste stå tillbaka för barnets behov.

Det är många faktorer som påverkar föräldrars omsorgsförmåga t.ex. egna uppväxterfarenheter (Broberg, 2004). Mycket talar för att föräldrars erfarenheter av sina egna föräldrars känslomässiga tillgänglighet under barndomsåren har stor betydelse för hur de i sin tur möter sina barn (George & Solomon, 1999). Enligt flera av informanterna är det viktigt att adoptivföräldrarna har en god känslomässig bakgrund. Om det varit så att den sökande haft en egen svår barndom, menade några informanter att det var viktigt att denna var bearbetad innan adoption. Detta har även relevans för den tidigare nämnda omvårdnadsfunktionen; att sätta barnets behov framför sina egna. Hur barnets inre arbetsmodeller utvecklas har också betydelse för hur barnet kommer att samspela med andra människor utanför familjen (Broberg, 2004). Broberg m.fl. (2006) säger att barnets erfarenheter av anknytning präntas in i barnets hjärna och har därmed betydelse för människan hela livet.

Avslutande kommentarer

Vi har under vårt uppsatsarbete mer och mer insett att adoptivföräldraskap är ett annorlunda föräldraskap. Då barnet varit med om en eller flera tidiga separationer har de alltid med sig en historia och tidiga erfarenheter när de kommer till adoptivföräldrarna, vilket gör att förutsättningarna för anknytning skiljer sig ifrån den med det biologiska barnet. Adoptivföräldern/föräldrarna och adoptivbarnet måste oavsett ålder för barnets ankomst börja om ifrån början i anknytningsprocessen. Att anknytning och hur den utvecklas är viktigt för den psykiska hälsan har studier visat, en trygg anknytning ger bättre förutsättningar för barnet under hela livet. Studier har visat att adoptivbarn visat en ökad förekomst psykiska problem, självmordsförsök, missbruk och asocialitet (SOU 2003:49). Hur länge barnet har vistats på adoptivhem och hög ålder vid ankomsten har visat sig ha ett samband med anknytningstörningar och utagerande beteende hos adoptivbarnet. Ett rimligt antagande borde vara att även den ökade förekomsten av psykisk ohälsa, missbruk o.s.v. hör ihop med olika former av otrygg anknytning hos adoptivbarnen. Detta ställer höga krav på adoptivföräldrars omsorgsförmåga anser vi, att barnet får en trygg anknytning är avgörande för adoptivbarnets psykiska hälsa.

Omsorgsförmågan hos adoptivföräldrarna är den faktor i utredningen som vi anser att man ska lägga störst vikt vid. De intervjuade familjerättsekreterarna såg också omsorgsförmågan hos adoptivföräldrarna och anknytningen mellan barn och föräldrar vara något av stor vikt. Informanterna nämnde betydelsen av att ha en god känslomässig bakgrund. Någon uttryckte att man ofta överför vad man själv har upplevt. Mycket talar för att föräldrars erfarenheter av sina egna föräldrars känslomässiga tillgänglighet under barndomsåren har stor betydelse för hur de i sin tur möter sina barn (George & Solomon, 1999). Det är förståeligt att det kan vara svårt att förhålla sig till makten och att fatta denna typ av beslut, eftersom beslutet är livsavgörande för de sökande samt för ett barn som är okänt. Familjerättsekreterarna skall utreda om de sökande kommer att ha en god omsorgsförmåga, i ett läge där de sökande många gånger inte har haft barn sedan tidigare.

Att ekonomi är en mindre viktig faktor hos blivande adoptivföräldrar är en åsikt som vi delar med informanterna. Informanterna menade att ekonomin inte var av större vikt så länge den var stabil. Forskning har visat att adoptivföräldrar har bättre ekonomi än genomsnittsföräldern (SOU 2003:49). Av den informationen vi fått av de intervjuade och som vi själva även sett hos adopterade personer i vår omgivning så är de flesta adoptivföräldrarna välbärgade, högutbildade personer. Det kan vara en faktor till varför informanterna inte anser ekonomin vara viktig, så länge det finns pengar är det inga problem. Forskningen har dock visat att adoptivbarn i välbärgade adoptivfamiljer visat en ökad risk för sociala problem än hos adoptivfamiljer med lägre social ställning (Lindblad, 2004). I detta anseende kan man reflektera över att de intervjuade ansåg det vara viktigt att adoptivbarnen fick leva som alla andra. Deltagarna i studien diskuterades inte social ställning kring normalitet utan detta sades främst i diskussionerna om homosexuellas rätt att adoptera. Vi håller med de intervjuade om att det är viktigt att adoptivbarn får en så vanlig uppväxt som möjligt. Efter att ha gjort denna uppsats anser även vi att det bästa för ett barn är en mamma och en pappa. Föräldrar som är mycket engagerade och medvetna om vad ett adoptivföräldraskap innebär, det är det bästa för barnet - för att adoptivföräldraskap är ett annorlunda föräldraskap!

Litteratur

- Bell, J (2006): *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund. Studentlitteratur.
- Broberg, A/Granqvist, P/Ivarsson, T/Risholm Mothander, P (2006): *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Falköping. Natur och Kultur.
- Broberg, A (2004): *Att knyta an, en livsviktig uppgift: Om små barns anknytning och samspel*: Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Skriftserie 2004:2
- Broberg, A (12/4-07): *Anknytning handlar om ren överlevnad*: Artikel i Göteborgsposten.
- Bowlby, J (2001): *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Borås. Natur och Kultur.
- Cederblad, M (1982): Utländska adoptivbarn som kommit till Sverige efter tre års ålder. Nia – Statens nämnd för internationella adoptioner. Stockholm I SOU 2003: 49 Volym 2: *Adoption - till vilket pris? : Betänkande av utredningen om internationella adoptioner*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Cederblad, M (1991): *Hög ålder vid adoption - största risken att utveckla anpassningsproblem i tonåren*. Läkartidningen, 8812, pp 1081-1085
- Cicchetti & Walker, E.F. (2001). *Stress and development. Biological and psychological consequence*. (Editorial). *Development and Psychopathology*, 13, 413-418. Ref. i Broberg, A. (2004): *Att knyta an, en livsviktig uppgift: Om små barns anknytning och samspel*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Skriftserie 2004:2
- Dery-Alfredsson, I. & Katz, M. (1986): Utländska adoptivbarn på PBU. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet. I SOU 2003: 49 Volym 2 : *Adoption - till vilket pris? : Betänkande av utredningen om internationella adoptioner*. Stockholm : Fritzes offentliga publikationer.
- Elofsson, S (2005): *Kvantitativ metod- struktur och kreativitet* i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund. Studentlitteratur.
- FN: s barnkonvention. Elektronisk källa. <http://www.bo.se 070315>
- George, C. & Solomon, J. (1999). Attachment and caregiving behavioral system. In J. Cassidy & P.R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York: Guilford Press.
- Grotevant, H. D., McRoy, R. & Jenkins, V. Y. (1988). Emotionally disturbed adopted adolescents: Early patterns of family adoptions. *Family Process*. 27, pp. 439–457 I SOU 2003: 49 Volym 2 : *Adoption - till vilket pris? : Betänkande av utredningen om internationella adoptioner*. Stockholm : Fritzes offentliga publikationer

Hastie, R, Dawes, R (2001) *Rational choice in an uncertain world : the psychology of judgement and decision making*. London. Sage Publications. Thousand Oaks, Calif.

Hindberg, B (2004): *Att knyta an, en livsviktig uppgift: Om små barns anknytning och samspel*: Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Skriftserie 2004:2

Hjern, A, Lindblad, F & Vinnerljung, B (2002): Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: a cohort study. *The Lancet*, 360, 443-448.

Howe, D. (2001): Age at placement, adoption experience and adult adopted people's contact with their adoptive and birth mothers: An attachment perspective: *Attachment & Human Development*. Vol 3, no.2, p. 222-237

Juffer, F. & Rosenboom, L. (1997): Infant-mother attachment of internationally adopted children in the Netherlands. *International Journal of Behavioral Development*, 20,1. pp. 93–107.

Karlsson, G, Ur Allwood, C Martin/G. Erikson (1999): *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.

Kats, M (1992): *Vänta Adoptivbarn: En annorlunda graviditet*. Uddevalla. Bonnier Fakta Bokförlag AB.

Killén, K (2003): *Svikna barn; Om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen*. Falun. Wahlström & Widstrand.

Kvale, S (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Larsson, S (2005): *Kvalitativ metod- en introduktion* i Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund. Studentlitteratur.

Lindblad, F (2004): *Adoption*. Lund: Studentlitteratur.

Lundén, K (2004): *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Akademisk avhandling. Psykologiska institutionen. Göteborgs universitet

MIA, myndigheten för internationella adoptionsfrågor och Socialstyrelsen (2006) : *Att bli förälder till ett barn som redan finns*. Stockholm

Nord, L., Ellegaard, V., Raunskov, J.-U. & Primdahl, M. (2001) Survey made by Småbörnscentret in Århus and Adoption center Århus, Denmark concerning children placed in adoption with Danish families through AC Denmark in 1992 & 1993. Abstract. *Nordic Research Conference, 35 years with intercountry adoptions*. Göteborg, pp. 13–15.

NIA (1997): *Internationella adoptioner – handbok för socialnämnder*. Stockholm. Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor

NIA, Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (2002): *Viljen I veta och viljen I förstå- 35 år med internationella adoptioner i Norden*. Stockholm.

Propositionen 2003/04:131 :*Internationella adoptionsfrågor*. Elektronisk källa. I Karnov plus. <http://www.westlaw.se>. 070310

Rutter, M. and the English and Romanian Adoptees (ERA) study team. (1998). Developmental catch-up and deficit following adoption after severe global early privation. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Vol. 39, No. 4, pp. 465–476.

SOU 2003: 49 Volym 1 : *Adoption - till vilket pris? : Betänkande av utredningen om internationella adoptioner*. Stockholm : Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2003: 49 Volym 2 : *Adoption - till vilket pris? : Betänkande av utredningen om internationella adoptioner*. Stockholm : Fritzes offentliga publikationer.

SOU 1994: 137: *Internationella adoptionsfrågor: 1993 års Haagkonvention m.m. betänkande/av Adoptionslagstiftningsutredningen*. Fritze. Stockholm

Tasker, Yvonne (2000) i Judith Bell: *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund. Studentlitteratur.

Thompson, R.A (1994): *Emotion regulation: A theme in search of definition. Monographs of the Society for research in Child development*, 59(2-3)(Serial No.240), 250-283. Ref. i Broberg, Anders (2004): *Att knyta an, en livsviktig uppgift: Om små barns anknytning och samspel*: Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Skriftserie 2004:2

Thurén, T (2002): *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö. Liber.

Internet

Camving, M . *Kommentar till 4kap 4§ FB*. <http://www.westlaw.se>.070315

MIA, *myndigheter för internationella adoptionsfrågor* <http://www.mia.eu>/070315

Nationalencyklopedin. <http://www.ne.se>. 070327

Vetenskapsrådet (1990):*Forskningsetiska principer inom humanistisk forskning* <http://www.vr.se>. 070223

Bilaga 1

Hej!

Vi är två socionomstuderande som skriver C-uppsats, sjunde terminen på Göteborgs universitet.

Syftet med vår studie är undersöka vilka faktorer som ligger till grund för socialsekreterares beslut på familjerätten, då det gäller att bedöma vem som är en lämplig adoptivförälder. Vi vill även undersöka Era egna värderingar samt om dessa värderingar har betydelse vid beslutsfattandet.

Studiens metod bygger på en kvalitativ ansats och vi vill genomföra intervjuer med socialsekreterare inom familjerätten. Vi skulle vara otroligt tacksamma om Ni skulle vilja medverka i vår studie. Intervjuerna skulle pågå i ca en timma och genomföras under veckorna 11,12,13. Vi garanterar er anonymitet vid presentationen av studien, inget som framkommer under intervjuerna ska kunna härledas till Er som person. Intervjumaterialet ska endast användas till denna forskning.

Vi kommer att kontakta Er som arbetar med adoptionsfrågor inom en vecka. Ni får mycket gärna kontakta oss tidigare om ni har möjlighet att medverka i studien, för att boka in tid för intervju.

Priscilla Alba

E-post- XXXXXXXXXXX

Mobil: XXXXXXX

Hemtelefon: XXXXXXX

Agnetha Herdesköld

Hemtelefon: XXXXXXXXXXX

Mobil: XXXXXXXXXXX

Tack på förhand!

Bilaga 2

Intervjuguide

Kön

Ålder?

Har du egna barn?

Vad har du för utbildning, vidareutbildning?

Hur länge har du arbetat inom yrket?

Hur länge har du arbetat med adoptionsutredningar?

Hur många adoptionsutredningar utför du per år?

Hur vanligt är det att du ger avslag på adoptionsansökningar?

Har du något utgångsmaterial som du arbetar utifrån? I så fall vilket?

Vilken teoretisk bas har utgångsmaterialet?

Vilken kunskap tycker du är särskilt viktig när man arbetar med adoptioner?

Vilken teoretisk bas utgår du ifrån?

Vilka krav på föräldraförmågan tycker du att man kan ställa på föräldrar i allmänhet?

Vilka krav på föräldraförmågan tycker du att man kan ställa på adoptivföräldrar?

Vilka yttre faktorer hos blivande adoptivföräldrar anser du vara viktigast?

Vilken familjekonstellation är att föredra hos adoptivföräldrar enligt dig?

Hur ser du på homosexuellas och ensamståendes rätt att adoptera?

Har det betydelse vilket levnadssätt adoptivföräldrar har, i så fall på vilket vis?

Vad karaktäriserar de personer som får avslag på adoptionsansökan?

Händer det att du skulle vilja ge avslag men inte gör det? Om ja, i vilka situationer?

Påverkar dina värderingar beslutsfattandet, i så fall på vilket sätt?

Är det något ytterligare som du skulle vilja säga?

Tack för din medverkan !